

eis sprooch

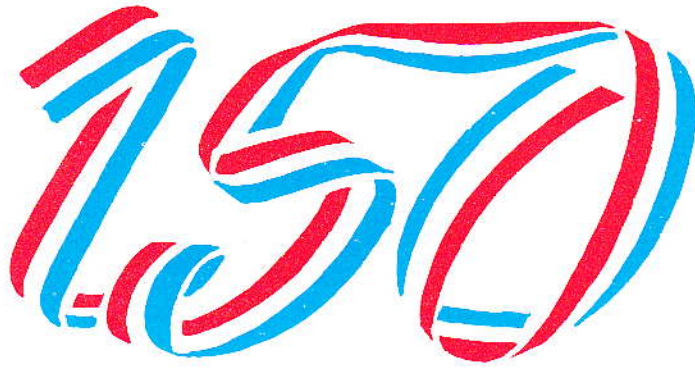
erausgi vun der Actioun Lëtzebuergesch

WAT DRAN AS:

NEIFOLLEG
XXVII. JOR/1989

Nr. 25

m. h. E Merci aus Bronz...	1		
R. Kartheiser: Et as esou banal De Kiirchhinchen	2		
Tom Thies: Dem Käser Charel IV. säin Dram	3	R. Siuda: Klenggeketen	29
Jhemp: T'éléfonitis	10	Jeannot Scholer: D'Wichelcher vun Diddeléng	30
<hr/>		Tom Thies: Dem Rippches Pir säin Noper	32
THEATER		II. Rinnen: Notizen	38
Jos Hurt: Gët et haut nach Theater	11	Vic. Robert: D'Mimmche waart	41
...: Theaternotizen	14	M. Lamy: Rapport vun der Generalversammlung	42
Jhemp Biver: Theater, Theater	15	Vic. Robert: Gebiet vun enger Fra	45
II. Rinnen: Theatersaison 1987/88	18	René Kartheiser: D'Owessonn	45
Marc Herrman: Theater-Katalog	21	...: Nei Bicher	46
<hr/>		Zeechnungen: Roger Wolfahrt	10, 37
Elly Schmit-Weber: Wéi schéi fir mech	28		
Gil Mandy: Et soll een nët ze vill schnekeg sin	29		

150 Joër Lëtzebuenger Onofhängegkät

E Merci aus Bronz fir 20 Leit, déi Couren op lëtzebuergesch halen

(Foto: Jean Welter)

Et war de 24. November 1988, wéi eng 20 Leit, déi schon zënter Jore Couren an eiser Sprooch halen, zesumme mat de Comitésmembere vun der «Actioun Lëtzebuergesch – Eis Sprooch» an d'Taverne «Wëlle Mann» an d'Stad komm waren, fir eng bronze Plaquette mat de Kapphäre vun eiser Sprooch, dem Dicks, dem Lentz an dem Rodange drop, iwwerrecht ze kréien. Dës Coure gi vum Erziehungsministère an Zesummenaarbecht mat der «Actioun Lëtzebuergesch – Eis Sprooch» organiséert.

«Dës kleng Feier as geduecht, fir Iech merci ze soe fir déi vill Méi, déi der Tech gitt, fir d'Ausländer lëtzebuergesch ze léieren», sot de President vun der Actioun Lëtzebuergesch Henri Rinnen. Genee zënter 1976 géifen dës Couren organiséert gin, as hie weidergefuer. Am Ufank war et den Här Lucien Ludwig gewiescht, deen

sech drëm gekëmmert hätt, an du hätt de President vun der «Actioun Lëtzebuergesch – Eis Sprooch» Lex Roth déi Aarbecht iwwerholl.

E ganz besonnesche Merci huet den Henri Rinnen dem Här Jos Hergarten vun Esch-Uelzecht ausgesprach. Hie leescht fir de Moment ganz vill Aarbecht, wann er heescht, dës Couren organiséieren. «An dene leschte Jore huet d'Lëtzebuergesch en Opschwong erlieft, deen et bis elo ni hat. Eis Sprooch as kee Stéifkand méi. Et gët och e bessert Lëtzebuergesch geschriwwen wéi soss. Wou et awer a leschter Zäit ellen happert, as mam Schwätzen an elei muss jiddere sech e bësse Méi gin», huet den Heng Rinnen gemengt, éier hien nach eng Keier op déi Leit ze schwätze koum, déi Couren halen.

«Fen, dee lëtzebuergesch léiere wëllt, kritt duerch Iech d'Geleënheet. D'Buch: 'Kommt, mir léiere Lëtzebuergesch', dat vum Lex Roth a vum Monique Marson zesummegestallt gouf, leescht dobäi gutt Dingschter. Et sin och an der Tëschenzäit eng Parti Dictionnairen erauskomm», sot de President zum Schluss, éier d'Plaquetten iwuerrecht goufen.

Et waren d'Dammen Irène Flammang vum Diddeléng, Maggy Flammang vum Diddeléng, Cathy Geisen vu Luerenzweiler, Monique Marson aus der Stad, Chantal Mart aus der Stad, Karin Stoffel vum Heeschdrëf, Milly Tasch vu Bartréng an d'Hären Norbert Carl vu Schëffléng, Guy Diderich vu Garnech, Jean Diderich vun Déifferdang, Jean Ewen vun Iernster, Jean-Paul François vum Zolwer, Gilbert Franzen aus der Stad, Tun Gonner vum Dikrech, Jos Hargarten vum Esch-Uelzcht, Jos Huet vu Biissen, Lucien Mörbach aus der Stad, Jean Seil vum Esch-Uelzcht, Pierre Stanzeleir aus der Stad,

Nico Weber vum Zolwer an Norbert Zeches vum Helsem, déi eng bronze Plaquette iwuerrecht kruten.

Den Här Henri Hostert huet bei dëser klenger Feierstonn den Erzéiungsminister Fernand Boden vertrueden. Am Numm vum Minister huet den Här Hostert all dene Leit, déi geciert goufen, felicitiert. Hien huet och der «Actioun Lëtzebuergesch – Eis Sprooch» merci gesot fir all déi sëllege gutt Dingschter, déi si fir eis Sprooch leescht.

Zënter 1971 hätt dës Actioun näischt anescht gemaach, wéi sech fir eis Sprooch bei eis an am Ausland anzusetzen. Dofir wëllt si op kengem Fall mat denen Organisatiounen, déi géint d'Ausländer sin, an een Dëppe gehäit gin, sot de Vizepresident Lex Roth bei där Geleënheet.

Fir d'Feierstonn ofzeschleissen, gouf e gudd Pättchen zerwéiert, deen d'A.L. spendéiert huet.

m. h.

Et as esou banal

Wéi s'an den Alter koumen, wou se Coke aplaz Mëllech gedronk hun, do ware séng Frënn an hien iwuerzeegr si kënnte munches op der Welt besser maachen;

wéi se bis ugefaang hu Béier a Wäin ze drénken aplaz Coke hu se – ob s'et wollten oder nët – missen zouginn, datt d'Liewen se lues a lues op dat aldeeglecht Gleis gekéiert hat ...;

wéi se gemengt hun si hätten et zu eppes bruecht – si wiren Hären – hu se sech mat mi deiere Saachen agelooss: Cognac, Burgunder, Champes a wat weess ech soss nach, stungen um Programm ...;

Haut drénke se: Téi fir de Mo,
Téi fir d'Nerven
Téi fir d'Nieren ...

a se si frou an zefridden, well scho méi ewéi ee vun hire Frënn brauch keen Téi méi.

René Kartheiser

De Kiirchhinnchen

De Blëtz hat dem Kiirchhinnchen eng gehéierg gewéirtscht, mee e war nët ganz afgebrach;

d'ennescht d'iewescht hung e laanscht d'Kräiz vu wou en eis soss – voller Houfert – gesot huet wouhir de Wand géif blösen. All di Joren hat e sech ni laanscht d'Arbecht gedréckt. Elo hu mir eréischt an Uecht geholl wat fir eng wichteg Roll en am Duerf gespilt huet.

An duerfir hu mir et als Schmot ugesin, datt en esou huet missen dohänken.

Wéi d'Kadette vun der Sprëtze mat der grousser Leder ugeréckt sin, fir en eraf ze huelen, hu mir all voll Freed a Begeeschterung an d'Hänn geklappt a Bravo geruff.

Mir wossten, datt d'Zäit – ouni Kiirchhinnchen – geschwënn nëmme méi eng béis Erënnerting wir.

René Kartheiser

Tom Thies

Dem Käser Charel IV. säin Dram

Nodectm dem Jhang, Kinnek vu Béimen, a senger Fra, dem Elisabeth, déi zwou Prinzessine Margeretha a Jutta gebuer gi woren, as 1316 de Fils Wenzel gebuer gin.

De Kinnek Jhang wor zéng Joër méi jonk wéi senger Fra an et kann ee bäim beschte Wëllen nët soen hire Stot wär glécklech gewiescht. Schons beim Däfe vum klenge Prënz gOUNgen d'Streidereien un. D'Elisabeth wollt de Jéngelchen zu engem Kinnek vu Béimen erzéie loosse, de Kinnek Jhang ower wollt en däitsche Fiirscht aus em man.

Wéi do de Jhang zu Lëtzebuerg wor, huet d'Elisabeth d'Initiativ ergraff an as vu Buerg zu Buerg gereest, fir d'Chevaliën an déi Geeschlech Häre géint de Kinnek opzestëppelen, en ofzesetzen, an die klenge Wenzel zum Kinnek ausruffen ze loosse. De Kinnek Jhang koom nach zer Zäit no Prag fir dee Komplott ze ënerbannen. Wann en och an Zoukunft mat senger Fra, déi en hannergaang hat, zesummegelieft huet, sou huet e sech dach béis gerächt: en huet der Mamm de Bouf ewech geholl.

D'Elisabeth mat senger Duechtere Margaretha a Jutta sin um Schlass vu Melnik bliwwen, mä dem Heinrich von Leipa as ordonnéiert gin d'Kand Wenzel vu senger Mamm ze trennen. De Kinnek Jhang hat grouss Plangen, nët nème mat senger Fils. De Wenzel sollt mat Zäit an d'Frankräich, op Paräis, un den Haff vum Jhang senger Sëschrer, Maria, déi de Kinnek Charel IV. (de Schéinen 1294-1328, Kinnek säit 1322) bestued hat, fir do zu engem perfekte Chevalier erzun ze gin. Wéi se zu Paräis agezu sin, huet de Wenzel sech nët nème e bësschen iwwert d'Gréisst an den Houfert vun deer Stad verwonnert.

Schons deen Dag drop as de Wenzel mat senger Ausbilder, Jean de Cara, an dat klengt Schlass «Manoir les Bruyères» bei Paräis iwwerplënnert, dat de franséische Kinnek Charel

König Johann von Böhmen, Karls Vater

em hat ariichte gelooss. Awer nët nème dat: am Stall stungen zwéi brabantter Hengschter an e puer aragonesch Juegdhonn, fir dem Wenzel d'Zäit ze verdreiwen, wann e sollt d'lemm an d'Verlaangere kréien. De Wenzel huet ower gutt geleiert, wouss sech bal op Latäin, Franséisch, Däitsch an Italienesch auszedrécken, huet sech mat der Mathematik beschäftigt, huet déi ritterlech Spiller, wéi Fechten a Bouschësse versicht. Owens huet e Magistrat em d'Geschicht vun de Länner Lëtzebuerg, Béimen, Däitschland a Frankräich verzielt, sou datt de Wenzel sech dach nët vun de Landkaarten trenne konnt.

D'Sonndeger an d'Feierdeg huet dee jonke Wenzel bei senger Tata, der Kinnegin Maria, verbruecht. Bei der Kinnegin Maria wor och

Königin Elisabeth von Böhmen, Karls Mutter

d'Blanka, Ducchter vun der «Madame Mahaud». Mar dem Blanka huet dann de Wenzel dack a laang an deem séngem Poppenhaus gespilt. Enges Daags huet d'Blanka gefrot: «Gefällt Der iwverhaapt Däi komeschen Numm, Wenzel? – Hei heeschen nëmme Kluniën a Fratzeschneider esou! Wann s De gär zu Éiere kënns, da muss De Der vill méi e schéinen Numm zouleën!»

Wéi do de Wenzel dat decmolegt Firmungsalter erreecht hat, as dat F'est mat allem Pronk, mat F'irschten aus «aller Welt» gefeiert gin. Iwert dem F'estiessen as dann och de Wenzel vu séngem Papp mat engem neien Numm iwverrascht gin. De Wenzel, dien sech gär no séngem Virfuere Heng (Heinrich) genannt härt, konnt séngem Papp, dem Kinnek vu Béimen, nët widersprieche, deen den Numm Charel (Karl) virgeschlon hat. Sou huet e stëll a roueg geäntwert: «Jo, ech wëll mat Gottes Hëllef mech vun haut u Charel nenne loossen.»

E puer Méint duerno huet de Kinnek Charel de Familjerot aberuff an huet dobäi deem jonke

Pränz ze verstoë gin: «Mer hu mat Freed a Bewonnerong festgestallt, datt Där Pränz, der Prinzessin Blanka (Blanche de Valois) Léift a Respekt entgéint bréngt. Well et Lis opgedroen as Äre Papp iwver alles, wat Är Persoun betrëfft, ze ënnerriichten, sou weess en dovun a bëllegt Är Wiel.»

Iouchzäit mat aacht Joër

Op dem Charel séngem aachte Gebuertsdag (1324), as da séng Iouchzäit mat deer sechs Joër aler Blanka vu Valois gefeiert gin. D'Blanka huet e schneiwäisst Brautkleed gedroën, hat eng Diamantenagraff, e Cado vum englesche Kinnek, am Hoër. De Charel hat e Kostüm un, dekoréiert mat Atterpelz, a Schong aus wäissem Saffianleder. D'Brautrëng huet dem Poopst säi Legat aus Avignon erbäi bruecht. No der «Iouchzäit» as de Charel beim Blanka séng Elteren no Valois ëmgesidelt.

Vun elo u wor d'Madame Mahaud dem Charel séng egentlech Erzéierin a Mamm an huet dat jonkt Puer als dat bekuckt, wat se jo och nach woren – als Kanner, déi sech op d'Liewe virberede sollten.

No e puer Joër sin dann déi Kanner nees getrennt gin, well de Kinnek Jhang verlaangt hat, datt de Charel déi héier Schoule besiche sollt. Dat alles huet de Charel dann och mat Liescht bedriwwen, huet mat Intressi u geléierten Disputatiounen deelgeholl. D'Grammatik, d'Geometrie, d'Musek an d'Astronomie hat e bal hanner sech bruecht, sou datt e sech der Theologie, der Rethorik an der Philosophie zouwenne konnt. No dem Wonsch vu séngem Papp, huet de jonke Pränz de Priedeger Pierre Roger de Fécamp zu séngem Schoulmeeschter a Beroder erausgesicht. (De Pierre Roger de Fécamp as 1342 Poopst gin an huet sech Poopst Clemens VI. (1291-1352) genannt, an huet d'Tiara gedro, de Charel koum zu Käserwürden an huet déi däitsch Käserkroun gedro. Elo waren se nach Schoulmeeschter a Schüler, mä hir Frëndschaft huet e Mënscheliewe laang gedauert a gehal.)

Éischt militäresch Éieren zu San Felice

Wéi de Poopst vum Kinnek Jhang verlaangt hat, déi lombardesch Sried an Ueweritalien zrëck ze eruwieren, huet de Kinnek Jhang ge-

mengt, et wär un der Zäit, datt de Pränz Charel géng beweisen, wat e geléiert hätt. Sou huet de Charel dem franséische Kinnekshaus, dem Blanka a Paräis Aurovoir gesot, an as mam Otschko vu Wlassim, engem Olmützer*, no Lëtzebuerg geridden, fir vun do aus mat enger Arméi no Italien opzebrächen.

Schons an der éischer Schluecht gouf de Charel op eng schweier Prouf gestallt. Ower, nodeem en an eng Fal getappt wor, déi e vu séngem Noschub ofgeschnidden hat, as et em gelongen, selwer un der Spëtz vu sénger Leit, d'Iwwermuecht vun den Italiener niddlerzeschlou, as awer verwonnt gin. An der Schluecht vun San Felice as säi Päerd énnert em ewech geschoss gin an nëmme séngem Frënd, Luderich, as et ze verdanken, datt en am leschten Ablack téschent de Schwärter vun de Schwäizer erausgezu gouf.

Den Trick vu Belluna 1334

An der Téschenzäit wor de Charel uechtzëng Joër al gin. D'Festong Belluna huet dem Kinnek Jhang sénger Plangen iwwer déi akut Krichsnéidegketen am Wee gestan a wor sou bal wéi méiglech unzegräifen. A well de Pränz Charel

dat och sollt léieren, huet de Kinnek Jhang gemengt, et wär um Pränz, fir den Ugrëff ze kommandéieren. De Pränz Charel huet dann och no enger Méiglechkeet gesicht, fir dat sou gutt a bëlleg wéi nëmme méiglech maachen ze kënnen. Dobäi as em en alen Trick agefall. En huet Fändele mam Markusléiw bitze gelooss, as an der Nuet der Festong zou, huet sech a séng Leit fir Verstärkung ausgin, a wéi en dobanne wor, huet en eréischt gesot, wien hie wär a wat e gär hätt. Ouni e Mann verluer ze hun, hat e Belluna ageholl. Et goufe keng Plännerongen. D'Stad huet 50 Uesse gestéft, déi vu Frënd a Géigner erageholl goufen.

D'Houchzäit vun engem «ale Puer»

Mat de Wieder: «Mer reiden no Prag», huet de Kinnek Jhang säi Fils, no der Eruewerong vu Belluna emfaang. De Charel wor iwwerglücklich. D'Blanka wor elo siechzëng Joër al an de Kinnek Jhang hat Ueder gin, datt d'Blanka och no Prag komme sollt. Prag ower wor fir de Charel, deen zu Paräis opgezillt gi wor, eng schweier Déceptioun. De Hradschin, d'Buerg vun de bëimesche Kinnécken, wor deelweis verfall, den Trounsall wor zënter dem Wenzel

Der Hradshchin, Prags berühmtes Schloß, und die Karlsbrücke

Votivbild Karls IV. von Luxemburg

sänger Daffeyer nët méi benotzt gin. Déi béimesch Ritter a Bëschofe woren all am Sall, hun awer musste stoen, well all Dëscher a Still verfeiert gi woren.

De Charel huet sech viru säi Papp geknéit an huet den Eed als Markgrof vu Mähren ofgeluegt.

De Charel hat et nët licht. D'Staatskeesse woren eidel, well de Kinnek Jhang all Su mat no Lëtzebuerg geholl hat a kéng Steierlëschte richtig gefouert gi woren. Dofir hun awer d'Judden zu Wucherzënsen d'Geld agedriwwen. Säck voll Mënz a Bijhuë sin ënnert de Biedem vun de Synagogen fond gin. De Charel as op d'Iddi komm, aplaz d'Judden ze bestrofen, se fir sech an d'Land schaffen ze loossen, well si jo d'Handwierk fir mam Geld ze schaffe richtig verstan hun. No kuerzer Zäit as erëm Geld an d'Staatskeess gelaf, d'Stad konnt erëm opgebaut gin, den Hradschin gouf restauréiert. Spéider gouf eng nei Bréck iwwert d'Moldau gespaant (Karlsbrücke). Am Hierscht 1337 wor et sou wäit, d'Blanka konnt kommen. Mat engem Schëff koum et d'Elbe crop bis Leitmeritz, wou de Charel op et gewaart huet, well e wor him

entgéint geridden. Mat grousser Bewonnerong a Respekt huet de Charel séng jonk «Fra» op den Arcm geholl, fir se u Land ze droen, well en hat se jo nach kees als ausgewuesse Joffer gesinn. Déi béid sin dräi Deg zu Leitmeritz bliwwen, vun den Awunner applaudéiert.

De Charel hat jo alt gemengt d'Blanka géif all dat provenziaalt vu Béime verspotten – awer hatt wor éierlech begeeschert vun alldem, wat op et zoukoum.

Strait mam Kinnek Jhang

De Jonke Charel wor iwverzeegt, datt e Bond mat Polen fir säi Land, Béimen, an d'Kroun vu séngem Papp nëmmen Notze bréngt kennt an huet séng Kompetenzen iwverschraut. De Kinnek Jhang huet näischt vun deem Traité gehal an as an den Hradschin, fir dem Charel d'Lewitten ze liesen, duerno gouf de Charel an d'Verbannung geschéckt.

Wéi en do veriergert séng Buerg erreecht huet, hat séng Fra Blanka em eng Ducchter gebuer, déi den Numm Margaretha krut.

D'Blanka wor ferm rosen iwwert déi Schnäitz, déi hire Mann vu séngem Papp krut hat, an et huet de Charel all Méi kascht fir d'Blanka der-vun ofzehalen, säi Brudder, de Kinnek vu Frankräich, em Hëllef ze ruffen. Dee Mëssel huet jo dann och nët laang gedauert, well de Kinnek Jhang huet bal bemierkt, datt deen Traité mat Pole séng Friichte gedroen huet, an datt och déi neigeschafte Steieruerdnong nach laang nër sou schlecht wor, well Béimen hat schon nees ugefaang opzeliewen.

De Vertrag vun Trentschin

Den 24. August 1335 gouf de Vertrag vun Trentschin, deen de Kinnek Jhang a säi Fils, de Charel, ausgeschafft haten, feierlech proklaméiert. Beim allgemenge Fiirschtendag vu Wisesegrad bei Kran, wou déi béid Lëtzebuurger och derbäi woren, as dann de Vertrag ratifizéiert gin. Dëse Vertrag huet de polnesche Prokuratoren ee fir alle Kéier garantéiert, datt de Kinnek Jhang a säin Ierwen, de Charel, fir sech a séng Nokommen, zur Berouegung vun dene Länner, an op Wonsch vum Kinnek Charel-Robert vun Ungarn, fir éiweg op d'Kroun vu Pole verzichte

gëifen. Weider as festgehal gin, datt de Casimir vu Polen op séng Uspréich u Schlesien och zréckstoe géif. Mat deem Vertrag as enfg éischt Grondlag fir e géuerdent Verhältnës tëschent de Länner Schlesien, Béimen a Pole geschafte gin.

Den Doud vum blanne Jhang

D'Gesondheet vum Charel séngem Papp, deen elo den Numm «de blanne Jhang» krut hat, wor schons zënter Joëren nët méi déi bescht. Besonnesch séng An hun em uerg ze schafe gedon. Mat engem A wor e vum Joër 1338 ganz blann, mat deem aner huet en nach jhust e Schier viru sech gesinn. Wäit a breet wor a Mëtteleuropa keen Dokter, deen sech zerguttst op Aekrankhete verstan hätt, sou datt de blanne Jhang gewzonge wor no der medizinescher Fakultéit vu Montpellier, deemools déi bescht an Europa, ze resen. Dat huet en och 1340 gemeet: eng lücht Besserong as dann och agezrueden, déi awer nët laang ugehal hat.

Nodeem en crém doheem wor huet en an engem Testament festgehal, e géif gär bei sénge Virfuere an der Abtei Clairefontaine begruewen. Den 20. Oktober 1340 huet en d'Schucherbouer gestëft. Och séng Duechter, Colette, déi nët vu sénger legitimer Fra wor, huet em vill Suerge gemaach, well se wor nach nët bestued. Endlech, am Joër 1346 as et em gelongen hatt mam Gerard von Rodenstock ze bestueden: säin Houchzäitsgeschenk wor d'Herrschaft Bartréng.

De Kinnek «blanne Jhang» wor ganz blann, wéi d'Engländer an d'Frankräich agefall sin, fir hir Ierfschaftsfuederongen ze stellen an domat den Honnertjärege Krich ugestiwwelt hun. Wéi et dem Kinnek Jhang an dem Charel hir Iwwerzegong an Idenritéit verlaangt hun, stungen si op der Säit vun de Fransousen. De Jhang huet säi Päerd mat dene vun aner Lëtzebuergger Ritter zesumme strécke gelooss an as géint d'Engländer geridden, fir nach eng Kéier dranzeschloen.

Sou hu mär Lëtzebuergger et am Geschichtsunterrecht geléiert! A Wirklechkeet wor de Jhang nët nëmme blann, mä och kierperlech krank, séng Deg woren esou oder esou gezielt. Dat wat de Jhang gär gehat hätt, konnt en nëm-

men hei fannen: Lier an e proppreren Numm virun der Geschicht. Ob elo dem Kinnek Jhang nach e Streech mam Schwäert gegléckt as, as nët dokumentéiert, awer den Doud war him a ville Ritter sécher.

Sou onroueg wéi säi Kierper wor och dat vu séngem Gebeen. Iwwerall hin si se ze leie komm, nëmme nër an d'Abtei Clairefontaine, ducfir hun d'Béimer, d'Preisen an zerlescht d'Lëtzebuergger gesuergt.

Och de Charel, deen Onglécklechen, gouf schwéier verwonnt. Noddem e sech crém erkrabbelt hat, huet e sech den 26. 11. 1346 zum däitsche Kinnek kréine gelooss, iët en no Prag gereest as, wou e vun der Blanche, der Duechter Margaretha, an och vu sénger zweter Duechter, Katharina, erwaart gouf.

Déi zwee Medercher sin, wéi erwaart, gutt a glécklech erop gewuess, ower d'Blanche huet ugefaang ze kränkelen an iwwerdeems de Charel sénge Regierungsgeschäfte nogaang as, as d'Blanche gestuerwen.

Pescht an Nout, d'Jude gi verfollegt

D'Pescht as emgaang am Land, hallef geckeg an ouni Muecht dem Ongléck géintiwwer, dat se getraff hat, as no Schëllege gesicht gin. Schëlleg woren zënter Joërhonnerten d'Minoritéiten am Land: D'Judden. D'Judden haten d'Waasser vergëft an domat der Pescht de Wee opgemaat. Déi héich Hären hu jo emol fir eng Kéier séier agegraff an de Poopst huet déck Kiirchstrofen erlooss, konnten awer nët verhënnere, datt vill Judden ermuert a verbrannt goufen. Erischt en Dekret vum 24. 7. 1348, erlooss vum Charel, huet der Juddeverfolgung en Fnn gemaach.

1355 gouf de Charel däitsche Käser. Dem Charel säi Brudder, Wenzel, zënter dem 5. 12. 1355 Herzog vu Lëtzebuerg, Brabant, Limburg a Markgraf vun Antwerpen, huet d'Festonge vun Diddenhuewen a Lëtzebuerg groussaarteg ausbaue gelooss. Wéi dat an dene Fäll fréier sou wor, hu sech déi Stied daper un de Käschte bedelege missen. Well ower keng Suen an der Keess woren, hu se déi Mënz, déi néideg woren, zu Wucherzëse misse léinen. Den 4. 3. 1358 hu se dann och beim Jacquemin Culhoye eng Anlei vun 3000 Goldgulden opgeholl.

De beschte Fank fir de Kinnek

De Kinnek vu Bayern an de Maakgrof Rupprecht vun der Pfalz hun dem Charel IV. Diffikultéite gemaach, wou se nëmme konnten, sou datt dien sech gezwong gesinn huet mat 4000 Mann anzegräifen. Nodéem en déi zwéi schro Patréiner dann niddergeworf hat, as en als cenzege Kinnek unerkannt gin, well de Ludwig vu Bayern hat d'Nues voll.

Op der Heemrees as dann dem Charel och nach en Train vun 48 Ween iwvert de Wee gelaf, an deem dat jonkt a schéint Anna vun der Pfalz dra verstoppt wor, an em e fräit Geleet gebiedelt huet. «Do misst ee jo an d'Ac geschass hun, wann een esou eng Fortune géng fräiloossen. Ech bidden Iech fräit Geleet a bréngen Iech sécher no Nanzeg», huet de Charel geäntwert.

D'Anna vun der Pfalz wor averstan. Et wäer em wuel och soss näischt anescht iwreg bliwen. De Charel as nët méi vun hirer Sait gewach. Op halwem Wee huet e riichter aus gefror, ob hatt nër wëllt séng Kinnegin gin. D'Anna huet dat geäntwert, wat d'Medercher déi Zäit all geäntwert hun, datt de Papp misst entschieden. Mam Häerz voller Hoffen, sénger Arméi viraus as de Charel, e wäisse Fändel un der Spätz bäim Rupprecht sénger Buerg ukomm. Alles hat deen erwaart, vun enger Belagerong bis zu enger ofgebrannter Buerg, awer kee verléifte I'reier. Aplaz e Kriech erkläert as eng grouss Houchzäit mat allem Pomp gefeiert gin, an d'Pfalz gouf ee vum Charel séngen treisten Deler vu séngem Räich. D'Joer drop gouf d'Anna feierlech zu Prag emfaang an am Veitsdoun fir Kinnegin gekréint.

Awer, bedauerlecherweis, wor d'Gléck vun dene béide Kinnekskanner nëmme kuerz. Gläich no der Kréinong huet d'Kinnegin e Jong, deen den Numm Wenzel krut, gebuer. De Jéngelche wor schwaach an as no véier Woche gestuerwen. De Kinnek wor ferm geschloen an d'Kinnegin verzweiwelt. De Papp huet sech op séng Aarbecht geworf, d'Mamm awer, déi gemengt hat d'Kand wär duurch hir Noléissegkeet, Onwëssenheet a Manktem u Frömmegkeet gestuerwen, huet sech den Aarmen a Kranken zougewandt, an huet all Biedelen, se sollt sech dach schounen, an de Wand geschlon.

*Anna von der Pfalz, war die zweite Frau Kaiser Karls IV.
(Fotoen: Tom Thies)*

Och vun enger zweter Mammeschaft wollt se näischt wëssen. Enges Daags as se um Wee fir an d'Kapell engem Blutstuerz erleën.

Duurch Bestiednës u Schlesien

Erëm eng Kéier wor de Kinnek Charel eleng a Witmann, nees wore séng Beroder um Dill, fir em d'Häll warem ze man, mam Wönsch, e misst sech gaangs nees bestueden, well säi Kinneksräich bräicht en Ierwen. Ower nët nëmme dat, mat gudder Bestiednës konnt ee säi Räich vergréisseren, séng Muecht stärken, an dat och nach op déi bëllest Manéier. Dem Charel séng Beroder koumen dann och un d'Anna vu Schweidnitz, dat dat halleft Schlesien ierwe sollt. Schlesien u séng Kroun ze bannen hätt dem Charel schons gefall, ower a séngen Ae wor d'Anna vill ze jonk – en Ierwen ower misst e schons hun, wa säi Wierk bestoe bleiwe sollt. No e puer Méint Zécken huet de Charel dann

awer nogin an huet sech mam Anna vu Schweidnitz bestued.

D'Anna vu Schweidnitz wor nët dem Bolko vu Schweidnitz séng Duechter, mä séng Niäss, säi Mendel, séng Ierwin. De Bolko war deen eenzege schlesische Fiirscht, deen den Lehenseed nach nët gelescht hat: clo wou se Famill matenee woren, huet de Charel de Bolko drop opmierksam gemat. Den Herzog huet geäntwert: «Ech hu mech Iech an der Béimescher Kroun verschriwwen, ech wor laang egestänneg an hätt mech kees engem polnesche Bond mat Lehenseed ugeschloss. Mä sin däitsch Fiirschten an Där wäerd déi däitsch Käserkroun droen, clo soll méng Niäss Anna, Schlesien durch Mariage un d'Däitsch Räich bréngen.»

Den Dram vum Lëtzebuenger Welträich

Nodeem d'Anna no kaum engem Joër enger Duechter, déi op den Numm Elisabeth gedeeft gi wor, a spéider dem Albrecht vun Éisträich séng Fra gouf, gebuer gi wor, koum e Joër méi spéit den Trounierwen, Wenzel, zu Nürnberg op d'Welt. Well et e gesonnen, kräftege Jéngelche wor, as mat allen Héien aus dem Räich dräi Woche laang mat Juegden a Gefréiss gefeiert gin.

Zwee Joër duerno as d'Anna, no der Gebuert vun engem drëtte Kand um Kandsbettféiwer, zwéin Deg no deem Neigebuerene gestuerwen.

Den 16. 6. 1364 huet de Charel IV. d'Grofschaft Chiny vun dem ruinéierte Grof Arnold V. vu Rumigny a sénger Fra Elisa kauft. Domat as ee laanggesichte Wonsch vun de Lëtzebuenger an Erfëllong gaang. No Lothréngen war Lëtzebuerg clo dat gréisst Fiirschtentom lénks vum Rhain.

Dem Charel séng Fra Nummer 4

No engem Trauerjoër fir dat verdéngschtvollt Anna vu Schweidnitz, huet sech de Charel no enger neier Fra émgesin. Wéi e sech do ënnert de Frae vun der «Welt» émgekuckt huet, as säi Bléck op d'Elisabeth vu Pommern gefall, d'Niäss vum Kinnek vu Polen an Ierwin vu Pommern. Pommern huet fir de Charel endlech en Zougank zum Baltische Mier gheescht.

D'Elisabeth wor véierzéng Joër mam Charel bestued an huet e laang iwwerlieft. Et gouf Mamm vu fënnf Kanner, dräi Bouwe woren do derbäi. D'Anna, dat eelst huet de Kinnek Richard II. vun England bestued, sou datt och mat deem Land Fridde geschloss gouf.

Dem Elisabeth säin éischte Fils Sigismund (de Schéinen) wor en héichgebilte Käser. Hien wor de leschten däitsche Käser aus dem Haus Lëtzebuerg, no séngem Hallefbrudder Wenzel. De Jhang gouf Herzog vu Görlitz, de Charel as als Kand vu knapp engem Joër gestuerwen, d'Margaretha, dat Jéngst as mam Buerggrof vu Nürnberg bestued gin an huet trotz grousem Kanerseggen (14), dat fir déi deemoleg Zäit héicht Alter vu fofzeg Joër erreecht.

Wéi de Poopst Urban V. (1310-1370, Poopst zënter 1362) an Diffikultéite gerode wor, huet en de Käser Charel IV. zu Hëllef geruff. De Charel, dee weess, datt de Poopst e gaangs brauch, léisst sech Zäit an nach eng Kéier bidden, éier e mat der Elisabeth no Roum opbrécht. Wéi anescht as dësen Zuch, wéi die vu virun elf Joër. Schons d'Nouvell, de Käser as ënnerwee, geet duer, fir datt sech déi lombardesch Stied ënnerwerfen an dem Käser de Rack kessen.

De Poopst emfänkt de Käser mat Éierepaart bäi der Plamescher Paart. D'Käserpuer wunnt am Vatikan, wou d'Elisabeth vum Poopst gekréint gët. Duerno weist sech d'Käserpuer an all sénger Pruecht dem Vollek.

De Käser Charel IV. 1316 als Wenzel gebuer, huet nach erlieft, datt säi Jong mam Anna vu Schweidnitz, Wenzel, als Statthalter séng éischt Meritten hat, datt de Sigismund séng éischt gutt Zensuren vun där éischter däitscher Universitéit, déi hien zu Prag geschafen hat, heem bruecht huet.

De Käser Charel IV. as am Wantergaart mat Bléck op säi modernt Prag 1378, mat der Fro op de Lëpsen: «fir wat wor ech op der Welt? Hun ech all déi Missiounen erfëllt, déi eiser Härengott mer gestallt hat», gestuerwen.

Mat séngem Doud wor d'Zäit vun de Lëtzebuenger Regente verbäi. Am Veitsdoun, engem Pronkbau vun der Prager Gotik, deen en 1344, no der Architektur vun der Narbonner Karhe-

dral, vum Baumeschter Mathieu d'Arras hat baue gelooss, läit de Charel IV. niéft sénge véier Frac begruween. Mat him as eng vun denen émstriddenste Persoune vum 14. Joërhonnert verschwonn.

Nom Doud vum Charel IV. kritt, fir dat geplangt Grousslawescht Räich ze grénnen, de Sigismund Brandenburg 1378, gët 1387 Kinnek vun Ungarn, de Wenzel kritt Béimen, Schlesien an déi däitsch Käserkroun. De Wenzel, Kinnek vu Béimen (1373-1419) schaaft eng Diktatur, léisst den Hellegen Nepomuk, Vikar vum Ierf-fürschtentom Prag, an der Moldau ersaufen. Énnert séngem Koséng Jost vu Mähren (1375-1411) kénnt den Härébond op, deen esou

erfollegräich gët, datt de Wenzel zweemol (1394 a 1402) gefaange gesat gët: d'staatlech Uerd-nong zerfällt.

Aus den Dram vun engem Grousslätzebuenger Räich! Ob dat en Ongléck wor?!

*1: Olmütz; eng Stad an der March vun Nordmähren, haut Tschechi mat dem Numm Olomouc. Universitätsstad, besonnescht groussaarteg as de Wenzelsdoun aus dem 12. Joërhonnert matt No- an Émbauten aus dem 14. an 19. Joërhonnert.

Téléfonitis

Sechsmol dës Daags um Téléfon,
schwätzt d'Elvire mat engem Compagnon;
dat muss nët grad e Maansmënsch sin,
t'as och egal, geschwat muss gin.

Hatt dreift dee Sport trapof, trapop,
– mir hu keen Téléfon am Haus, –
Fir d'Linn sin d'Trapen dach tip-top
do schweesst een all säi Fett craus.

An owes as et dann doudmidd,
et schaff't zevill op dem Gebitt.
Ja! wier keen Tël'fon op der Welt,
wir glat näischt do, wat him gefällt.

Weess du, wéi een déi Krankheet nennt,
wou d'Elvire dach sou bänzeg rennt?
Si gët nom Téléfon genannt,
am Büro as deen Numm bekannt.

Doheem kascht d'Krankheet eng Onmass Geld,
keng Krankekeess dat iwwerhëlt.
Téléfonéier duerfir op der Schaff,
– dem Staat säi Beidel as méi graff.

Jbemp

Theater

Dëst Jor, 1989, krëtt eisen Neie Stater Theater 25 Jor. Viru ronn 25 Jor huet den Abbé Joseph Hurt († 25. 3. 1962) am deemools jonken UKW eng Rei Causerië gehalen iwwer den Theater zu Lëtzebuerg.

1939 hat hien e Buch erausgin: «Theater in Luxemburg», dat an dem Verlag vun der «Jong Hemecht» erschéngen as. Mee loosse mer hie selwer mat senger éischter Causerie den 8. Januar 1962 zu Wuert kommen:

Deen, deen haut den Owend zou lech schwätzt, as vu Radio Lëtzebuerg gebiede gin, op hirer Antenn eng Rei vu Causeriën iwwer de *Lëtzebuenger Theater* ze halen.

Déi Ursach, datt se grad u mech komm sin, wou se anerer haten, déi an der Lëtzebuenger Theaterfro sécher méi zoustänneg sin as dat hei:

Virun 20 Jor, et wor 1939, hun ech e Buch crausgin: «*Theater in Luxemburg*». Et hätt sollen deen 1. Band gi vun enger Lëtzebuenger Theatergeschicht. En as gaange vun dem Ufank bis zum Dicks séngem Hemechtstheater 1855. Den 2. Band: «*Vom Heimattheater zum Stadttheater*» (1855 bis 1870) loug 1944 drockfäerdeg op méngem Schreifdësch, wéi déi ongléckséileg Offensiv iwwert eist Éislek komm as a wor, wéi ech méng Habséilegketen ënner dem Schutt vum Haus erausgezou hun, verluer. A mat dem Manuskript hat ech och all méng Ënnerlagen, Notizen, Fëschchen, Zeitungsausschnëtter an sou weider verluer an hun deemools mer gesot: ech géng ni méi e Fanger un déi verlueren Theatergeschicht réieren.

Mee et soll een sech ni verheeschen. Vun dëser an deer Säit ugestouss, vun deem engen a vun deem anere gedirängelt, hun ech mech no Joren erëm uspanc gelooss, fir eise Lëtzebuenger Theater geschichtlech duerzestellen, eemol hei an de Causerië vu Radio Lëtzebuerg, an da spéider och doduurch, datt ech méng Studie vun 1939 fäerdeg maache sollt.

Wat mir haut vun eisem Theater schwätze wëllen, da stellen sech virun allem zwou grouss Froen:

1. Gët et haut nach en Theater?
2. Gët et e Lëtzebuenger Theater?

Gët et haut nach Theater?

Ligentlech eng droleg Fro!

Lich weess nët méi wien dat Wuert geschriwwen hat: «Den Theater as dout!» Lich kann och nët soch ewéi wäit dat Wuert Wouerwuert as. Awer de Jean Copeau huet virun enger Zäit geschriwwen: «Il y a des théâtres, mais il n'y a plus de théâtre». Virun him hat de Lessing a séngem 81. Literaturbrëif scho gesot: «Wir haben kein Theater». A vun deem Theater, deen deemools wor, huet de Goethe a séngem Wilhelm Meister ausgeruff: «Das Theater ekelt mich».

Loosse mir iewer nët iwwer eis Grenzen erausgon an hei doheem bei eis bleiwen. Wa mir do an d'Zeidungen erakucken, da kënnt vun 1927 ongefëier periodesch déi selwecht Fro erëm: Quo vadis, théâtre luxembourgeois (am Escher Tageblatt 16. November 1948) – Woran krankt unser Theater? (Lux. Wort 14. November 1947) – Stirbt das Theater (Lux. Wort 20. 10. 1937) – Stirbt das Luxemburger Theater ab? (Escher Tageblatt 21. 1. 1949). Soen esou Titelen nët genuch? Op jidde Fall weisen se op eppes hin, wat nët méi an der Rei as, wat krank as a wat déi Krankheet nët méi iwwerwanne kann. De Gregor Stein (P. Grégoire) huet virun e puer Jor emol vum «doudegen» Theater geschriwwen an opgeruff fir dem doudegen Theater erëm nei Liewen ze gin:

Gët et haut nach en Theater?

Gët et haut nach e liewegen Theater bei eis?

Gët et iwwerhaapt e Lëtzebuurger Theater?

Et gët vill Theater bei eis gespillt, joraus, joran, uechter d'ganzt Land an Duerf a Stad. Et gin nët och an Veräiner op Lëtzebuurger Buedem, déi nët och an Theater maachen, wann et och nëmmen as fir eng schwindsüchteg Keess erëm op d'Been ze bréngen. Viru Joren huet de Batty Weber an engem Abreisskalennerblat geschriwwen: «Wir schwimmen im Theater!» An den Nikolaus Welter seet 1929 a séngem Buch: «Mundartliche und hochdeutsche Dichtung in Luxemburg»: «Unser Land verbraucht ... auffallend viel Theaterware. Jährlich wird der Bestand vermehrt. Das meiste allerdings überdauert die Jahreszeit nicht und kommt zum Trödler...»

An eng däitsch Zäitschrëft (Die Westmark) huet virum Krich (März 1938) geschriwwen: «Am produktivsten sind die Luxemburger Bühnendichter. Es ist überraschend, wie viele Männer das kleine Land hervorbringt. Jeder Verein in den Dörfern und Dörfchen hat meistens seinen eigenen 'Bühnendichter'»

Awer d'Villheet vun eise Lëtzebuurger Theaterstécker an d'Villheet vun eise Lëtzebuurger Theateropféierunge mécht et nët, si as nach kee Bewäis fir e Lëtzebuurger Theater a vun engem Lëtzebuurger Theater. Kënne mir bei all den Theatermanifestatiounen vun engem Lëtzebuurger Theater schwätzen? Dat fällt sécher kengem an!

Also hu mer e Lëtzebuurger Theater?

Do musse mir eis virun allem klor sin, wat mir ënner Lëtzebuurger Theater verstin. Et geet nët duer, datt et e Lëtzebuurger as, deen dat Theaterstéck geschriwwen huet, well soss hätte mir ee Lëtzebuurger Theater wéi kaum en anert Land. Et huet emol ee gesot, dat wär kee ganz richtige Lëtzebuurger, deen nët wéinegstens een Theaterstéck a séngem Liewe verbrach hätt.

As et méiglech, datt och e Friemen e Stéck schreift, dat mir zu eise Lëtzebuurger Theater rechnen?

An as all deen Theater, deen op Lëtzebuurger Buedem gespillt as gin, éier eis Hemechtsprooch op d'Bühn komm as, also alles bis 1855, och Lëtzebuurger Theater gewiescht?

Muss e Stéck op lëtzebuergesch geschriwwen si fir datt een et zum Lëtzebuurger Theater ziele kann? A vill, ganz vill vun eise Stécker sin a schlechtem Lëtzebuergesche geschriwwen. Wann ee mucnch esou genannt Lëtzebuurger Theaterstécker liest oder héiert, da freet ee sech: As dat eis Hemechtsprooch vun deer den Dichter séngt:

«t as d'Sprooch, déi s du am beschte weess
du goufs dran ageweit,
an déi wéi keng, wuers du och gees,
déif an d'Gemitt dir zéit.»

Muss fir e Lëtzebuurger Theater e Stéck op lëtzebuergesch geschriwwen gin?

Wann dat de Fall wär, da kënnte mir Lëtzebuurger nëmmen e lëtzebuergeschen Theater hun, all Franséisch- oder Däitschsproocheg miss dann ausgeschloss an ausgeschalt gin, z.B. eisen Nikolaus Welter mat sénger «Griselinde» a séngem «Goethes Husar», mat séngem «Die Söhne des Öslings» a sénger «Braut», déi dach alleguer grad esou gutt zu eise Theater zielen ewéi dem Dicks séng Komédistécker.

A wéi as et mam Batty Weber séngem «Lasso»? Zielt nëmmen déi Lëtzebuurger Fassong zum Lëtzebuurger Theater? An déi franséisch Fassong?

As et dann erfuerdert, datt d'Handlung, den Thema, d'Persounen vum Theaterstéck lëtzebuergesch sin, fir et zum lëtzebuergeschen Theater ze rechnen? Am Mëttelpunkt vu jidder Theater steet de Mënsch, hei an iwverall, ob am ale griicheschen Theater oder am Theater vun haut, de Mënsch mat sénge Qualitéiten a sénge Feler, mat sénge Freden a mat séngem Leed, de Mënsch a sénger Gréisst an a sénger Armséilegkeet, an en apaarte Lëtzebuurger Mënsch gët et nët.

Den Nikolaus Hein huet 1935 geschriwwen: «Haben die naturhaften Grundlagen des Volkstumes, Stammeszugehörigkeit, Blutmischung, Landschaft, Sprache eine spezifische luxemburgische Volksseele, einen luxemburgischen Menschen gebildet? Diese Frage muß verneint werden.» (Grundlagen luxemburgischer Dichtung.)

As et dann erfuerdert, datt de Lëtzebuurger Theater vu Lëtzebuurger gespillt gët, oder kën-

men och Däitscher oder Fransousen e Lëtzebuurger Theater spillen, well en Acteur, deen e richtegen as, e Kënschtler, dee muss kapabel sin, fir sech an d'Haut vu séngem Personnage ganz eran ze schaffen.

E Kënschtler, wann en een as, spillt jo nët sech, dee spillt eng Roll, dat heescht en aneren.

Wéi wouer datt dat as, seet Iech e Beispill. Zou Köln am Schauspielhaus huet eise René Deltgen virun engem Jor erëm eng Kéier d'Roll vum Napoléon gespilt. En as an de Prouwe mat e wéineg klenge Schrëtt getrëppelt. Du sor de Regisseur zu him: «Aber wie kommen Sie zu diesem Trippeln? Woher wissen Sie denn, daß Napoléon so kurze Schritte genommen hat?» Du äntwert de René Deltgen: «Aber das muß ich doch wissen, denn ich bin ja Napoléon.»

En anert Exempel aus eiser Lëtzebuurger Theatergeschichte: Wéi eis Jesuiten zu Lëtzebuerg 1614 e Spill iwwer den hl. Bernard (Bernardus conversus) opgefëiert hun, du hat den Acteur vun der Titelroll sech esou a säi Personnage eragelieft, datt e stante pede an den Zisterzienser-Uerden agetrueeden as.

Wat as dann nun eigentlech de Lëtzebuurger Theater?

Dat as ganz schwéier ze beäntwerten. Dat as vläicht alles a jiddes, wat beim Theater a l'ro kënnt: den Auteur, deen d'Stéck schreift, dat d'Thema, dat hie behandelt, dat wat en duerstellt, d'Personnagen, déi hie kreéiert, déi Sprooch, déi se schwätzen, déi Aart a Weis, wéi se sech gin, déi Atmosphär déi si ëmgët. Dat as esou, wéi s' eise Michel Lentz eng Kéier gefrot hun, wat dann eigentlech d'Hemecht wier. Dunn huet hie geäntwert mat séngem Gedicht: «Wat d'Hemecht as».

«Wat d'Hemecht as dat froen s' oft,
dat Wuert all Mënsch sou léif:

dat as den Himmel, dat as d'Loft
mam Horizont sou déif;

't as d'Waasser, dat déi Millchen dréit
d'Baach, déi duurch d'Wise schläift,

den Trausch, wou en as fréi a spéit
de Poufank lëschrëg päift.

D'Hemecht as de Buedem op deem mir

[wunnen,

den Dall an de Bierg, de Bësch an d'Baach
't as d'Loft, déi mir ootmen,

't as d'Sprooch, déi eis Mamm eis huet

[geléiert ...

't as alles ëm dech wäit a breet

't as d'Lëtzebuurger Land»

Et as warscheinlech esou wéi de Gaston Baty a sénger Geschicht vum franséischen Theater schreift: «Chaque peuple a son génie particulier et sa mission»

Oder as de Lëtzebuurger Theater all dat zesummen, wat am Laf vun de Jorhonnerten hei a Lëtzebuerg gespilt as gi fir d'Lëtzebuurger, ob vu Lëtzebuurger oder vu Friemen, ob an der Hemechtssprooch oder op däitsch, franséisch, latain?

Lëtzebuurger Theater as nët dat selwecht a kann nët dat selwecht sin ewéi Theater zu Lëtzebuerg. An ënner Lëtzebuerg versti mer eist Land, villméi eis Landschaft; nët nëmmen déi Stad, déi mir Lëtzebuerg nennen, obschong datt et begräiflech as, datt den Zuch, den Drang vun der Geschicht an alle Länner d'Hauptstad op-sicht.

Ech weess Iech op all déi Punkte kee richtege Bescheed ze gin, ech loossen s' opstoen a wir frou a glécklech, wann deen een oder deen anere vun denen, déi den Owend nolauschten, hir Meinung u Radio Lëtzebuerg schrëftlech aschécke géif. Well et geet nët duer, datt mir eng Fauscht an der Täscher maachen, wann ce päife wëllt, da muss een och de Mond spëtzen. An ech gleeft déi l'ro no eisem «Lëtzebuurger Theater» as dach nët esou theoretesch, wéi mucnch mengen. As dat nët klar bewise gin duurch all déi Kongkuren déi zënter Jore fir ee Lëtzebuurger Theater ausgeschriwwe gin? Esou wuel déi-jéineg, déi sech um Kongkur bedelege wollten, wéi och d'Membre vum Jury hun sech d'l'ro misse stellen an hun sech s' och gestallt, an ech weess vun engem oder vun deem aneren, deen nët matgemaacht huet, well en sech nët konnt klor gin an dëser elementarer l'ro: Wat as Lëtzebuurger Theater?

Déi selwecht l'ro op dem Gebitt vun der Dichtung huet sech och laang eisem Nikolaus Welter gestallt an hien as laang mat sech doriwwer zu Kouer gaangen, wéi en d'Geschicht vun eiser

Lëtzebuenger Dichtung schreiwé sollt (1929). An hien huet déi cenzeg Léisung fond an deem, wat säin Titel ausdréckt: «Dichtung in Luxemburg». An déi Fro an der Dichtung wor nach villméi licht ze entscheden ewéi déi vum Theater! An dofir hun ech selwer 1939 déi Fro an deem selwechte Sënn fir mech entsched, wéi ech d'Geschicht vum Lëtzebuenger Theater schreiwé wollt, ech hun se ëmgaangen a mäi Buch berirelt: Theater in Luxemburg.

Esou wëlle mir och an eise Causeriën iwwer de Lëtzebuenger Theater schwätzen, iwwer den Theater, deen hei an eiser Hemecht Lëtzebuerg spillt as gin am Laf vun de Jorhonnerten.

A mir fänken déi aner Kéier u bei denen éischte Spure vum Theater, déi mir op eisem Hemechtsbuedem fannen a mir gi vun do aus durch d'Zäiten, einstweilen bis zur franséischer Revolution.

Mir schwätzen nët nëmmen driwwer, mee esou vill wéi méiglech wëlle mir den Theater selwer schwätze loossen; duerstelle kënn mer en nët, well mir hu jo nëmmen de Radio an nët d'Télévisioun.

Da wäerden am Laf vun dese Causeriën déi l'roe vum Theater a vun engem Lëtzebuenger Theater méi klor gin a vläicht och eng Äntwert fannen.

(8. Januar 1962)

Theater-Notizen

1849 as den éischte Lëtzebuenger Turnveräin, d'Gym, gegrënnt gin an huet an de Stroosse vun der Stad e Fucsstéck: de Pränz Karneval zem beschte gin. Op déi Fuesent 1849 fänkt eisen egentleche Lëtzebuenger Hemechtstheater un, op deen Dag as eis Lëtzebuenger Revue op d'Welt komm. (Jos. Hurt, Radios-Causerie. II. 1962)

Dem Guy Rewenig säi Stéck: «Die Maikäfer überfallen ein Landhaus» (6. 1. 89), inzenéiert vum Frank Hoffmann, as «mitigéiert» opgeholl gin, et wir eppes laang gewiescht. Den Text steet an der Nummer 5 vun der Rei: «Amphitheater», bei der Editioun phi ze kréien.

Déi Trëntenger Bühn as 15 Jor al gin.

D'Ketty Schilling-Dutreux as den 29. 12. 1988 am Alter vun 82 Jor gestuerwen. Si wor eng bekannt Actrice, déi ewell mat 17 Jor ugefaang huet Theater ze spillen an huet dat méi wéi 40 Jor gemaacht. Hir schéinst Roll wor d'«Joffer Lentz» am Emile Boerens sëngem «Bloen Hary». Si wor eng vun der aler Gard, déi mam

August Donnen, Léon Moulin, Hary Haagen, Margot Fritz a Venant Paucké d'Leit un d'Laache bruecht huet. Eier hirem Udenken.

D'«Echternbacher Poppenhaus» heescht eng Theatergrupp, déi am Escher Stadtheater d'Stéck «Gedreemt» opgefëiert hun. Déi Echternbacher Grupp, wou de Chef de Professor Bern. Thill as, setzt sech aus de Jongen a Medercher aus dem Kolléisch zesummen. Dat Stéck gouf de 14. Februar 1989 am Kapezinnertheater zu Lëtzebuerg och opgefëiert.

Schoultheatertruppe wäerd et wuel nët vill am Land gin. Do hu mer de «Belairer Schoultheater, Pränz Guillaume», wou d'Madame Gisèle Dupong-Mreches sech zënter zéng Jor drëm këmmert an ëmmer mat vill Succès mat de Kaner optrëtt. Sou och mat hirem Stéck «De Pollo», dat se den 8. Januar 89 am Kapezinnertheater opgefëiert hun, dat och vun der Madame Gisèle Dupong-Mreches geschriwwen gouf. Et gouf den 22. Januar 1989 nach eng Kéier gespillt.

Jhemp Biver

Theater, Theater ...^{*)}

Zeichnung Ed.Thibold

As da wirklich alles Theater? ... Odder as Theater nēnnen dat, wat op enger Szeen, di extra fir Theater gebaut as, gespielt gēt?

Et stēmt dach, datt di Szeen mat hirem Rido, mat hire Luten, nēnnen do as fir richtigen Theater ze spillen? Hir Themen, di Stēcker di gespielt gin, si ganz bestēmt aus dem Liewe gegriff an dem Liewe vu Mēnschen, dem Liewe vun all Dag, dem Liewe vun dobaussen ofgekuckt?

Wann s de dat esou iwverlees, da wir et wouer, wat d'Leit heiando soen: *Nēnnen d'Liewe kann deen echten Theater schreiven.*

Wēi soll ech dann clo māi Papp verstoen, deen emmer gesot huet: *Maach keen Theater!* wa mir Kanner wēngt enger Klenggekeet, engem klitzge Bobbo, gekrasch hun ewēi eng Muedelēin?

Wa mer an den Theater gin, si mir dann nēt onzefridde mam Stēck, mat den Acteuren, wann nēt echt, wa mat falschem Pathos gespielt gēt? Soe mer nēt alt: *Wat buet den «L» iwverdrivven!* – *Wat buet den «M» schmirig, a papeg gespielt!* – *Kuck emol dem «E» sāi Spill! Geet dat der nēt an d'Träipen? Wor dat nēt echt ewēi d'Liewe schwer?* – Hues de do dach ni heemlech eng Trēin ewechgewēscht, well s d'esou richtig, ouni ze miirken, matgaange bas? ... ***

Wat brēngt mech op déi Gedanken hei? Ma näischt anscht, ewēi den Theater, deen ech den Ament selwer spille (muss), well de Veräin dat gären esou hätt.

Mir hun en *Holzkuuet* gebraucht fir dem Dicks sēng «Kirmesgäscht». An do hun den Organisationscomité an d'Regie u mech geduet. Ech soll dat lescht Joer den *Hilaire* «Op der Juegd» esou gutt gemat hun, datt d'Regie mengt, si hätt mech fir den Theater endeckt ... fir déi Brieder, déi fir eenzel Leit d'Welt si sollen ...

Ech hu bis clo gemengt, d'Welt gēng anescht ausgesin ... Do gēt et dach keen esou en enke, klengen, onuerdentlechen a muffeg stēbsege Raum, deen *alles* si kann; eng Stuff, dann e Bēsch odder eng Maartplaz, och alt d'Schreifstuf vum engem Notär. Do hānt kee verblatzen a gefléckte Rido, do si keng hallef blann Luten, keng wackleg Diren a Fēnsteren déi nēt opgi wa se sollen, nēt zouhale wa se müssen, duerch d'Rumm flēie, wann et emol ganz séier geet ... Do gēt et och keng schlecht gemoolt Landschaften, keng falsch Perspektiven, keng wackeleg a fatzeg Kulissen, keng Pēspersmaischen an engem dāischeren a kale Lach ēnner dem Buedem, kee Lutefēiwer bei den Acteuren ... Et schēngt wi wann déi bestēmt Zort Leit nēnnen da richtig an hirer Roll wir, wann s'op de *Brieder* stin ...

Wou a wēini spillen déi Leit dann clo richtigen, echten Theater? ... *Dat as d'Tro*, gēng den

Hamlet soe, wa Schaakes Pir (pardon Shakespear) hei am Ländche gelieft a geschriwwen hätt ...

Wann ech ganz éierlech sin, muss ech soen, datt mir nët besonnesch vill un dene bestëmmte Brieder läit. Ech géng mech méngerwerrech mat kengem zerklappe fir spillen ze dierfen, odder fir spillen ze kënnen ... Fir wat läit mir näischt drun, fir Theater op dene Brieder ze spillen? Et as wouméiglech esou, datt ech all Dag, doheem an am Beruff, Theater spillen ... fräiwëlleg odder gezwong ... nët méng Rolle, nët mech selwer, well dat esou vu mir gefrot gët? ... An dofir brauch ech natierlech déi Brieder déi d'Welt sin nët ...

* * *

Mat de Prouwe geet éischtens d'Familjeliewen an den Émer, zweetens huet eisereen e Beruff, wou en all Dag voll do si muss. En dierf ower nët am *Schweess* sin, fir mam *Koséng Klabis* aus de «Kiirmesgäsch» ze schwätzen. Dréttens huet ee sech nach eppes anescht opgelueden, eppes wat een nëmmen am beschte l'all zweemol am Liewe mécht ... et baut een der Famill en neit Ascht.

Nee, mer brauchen nët ze kloen, datt mer keng Aarbecht hätten ...

Sou koum et, datt ech een Ament déck an d'Bretz gerode sin. Um Bau gong et nët wéi geplangt, am Beruff hun ech nët méi alles gelleescht, wat ech gare gemaach hätt an d'Roll vum *Holzknuet* huet mer nët geschmaaacht. Ech si mat Widdermutt derwidder gaangen.

Ech hun de Laascht e bëssen ze laang komme gelooss, ech wosst mäin Text an den éischte Prouwen nët. D'Regie as doduerch e bësse quääsch gin, se huet mat Recht kritiséiert. Ech hun déi Kritik nët verdroen, well ech nët vu Liddregkeet nët an der Roll dra war ... an du hun ech mäi grouse Monolog opgefouert ...

Deen as méngerwerrech fir boër Mënz opgeholl gin. Et gouf de Spiller vun der Equipe vun de «Kiirmesgäsch» Angscht, ech kéint d'Knëppele bäi d'Tromm geheien ... Et war mer vläicht och méi Eescht, wéi ech selwer zougi wollt ... Ma ech hun nach ëmmer B gesot, wann ech virdrun A gesot hun ... Sou hun ech dann endlech virun der Première, di Stefesdag

as (fir der *Traditioun* trei ze bleiwen), méng Roll emol fir d'zerguttst geléiert ...

Dat huet Krämpes kascht, well ech mam Réck widder der Mauer stong ... et gouf e bëise March, e Sprint géint d'Zäit ...

D'Generalprouf Stefesdag moies huet bal geklappt ... méng Partner hu vill Versteesdemech gewisen. Si hu mer ganz dacks gehollef an hu mer souguer méng Replique virgesot, wa se gemiirkt hun, datt ech nees drop an dru wir fir hänken ze bleiwen ...

D'Stonn vun der Première as ëmmer méi no geréckelt ... Ech war wuel nët wibbeleg, hun op d'mannst näischt gewisen ... Ma wann s de esou hanner dem Rido sëtzt, den Orchester fänkt u fir d'Introduction ze spillen, da si mer um Punkt wou et nët méi hannerrécks geet, da leeft d'Maschin. Du kanns se nët méi unhalen, de Wapp geet op d'mannst cent zu honnerttausend ...

Däi Kapp as eidel ewéi eng Schéier virum Heemount. Du piddels nervös um Brëll, deen s de nëmmen am *Holzknuet* séngem Atelier ophues. Du féngers un der «Fagott», déi den *Holzknuet* am Gaang as fäerdeg ze maachen. Du sichts verzweiwelt dat éischte Wuert vun 'Text vun dëngem Lidd ... de Rido geet op, lo bas du den *Holzknuet* ... Lo bas de drun wéi d'Mëtsch am Buttek.

Du kucks an d'Leit, du gesäis ower nëmmen e schwaarzt Lach virun der ... Du bas ganz op dech selwer ugewisen, du bas eleng op der Welt ... Du sichts Hëllef, awer do as keen deen der bäistee, keen deen der ënnert d'Äerm gräife kann ... Souguer d'Pëspermaischen an der Këscht nët, well s d'an der Panik näischt héiers ... Der Pëspermaischen op de Mond kucke kann dech näischt dengen, well s du e Brëll brauchts, ... den *Holzknuet* diirft awer keen hun ...

Lo kënt däin Asaz ... du bas dénger Saachguer nët sécher ... Déng Nervositéit schléit op de Quäaschmuskel, den Otem fladdert am plaz schéi roueg ze lafen ... d'Strëmm sëtzt nët, du géngs am léifsten nach eng Kéier vu viren ufänken, en zweeten Ulaf huelen, odder dech an e Mauslach verkrauchen ... ower du bas nët méi an der Prouf, du muss derduerch ...

De Sall as strubbelvoll. Dräihonnertfofzeg Leit sin den Owend do. Siwenhonnert Ae kucken op dech eleng. Ein etlech Koséng vu *Sixtus Beckmesser* sin derbäi, fir dir déng F'eler unzekräiden. Si sin nëmmen dohikomm, fir ze gesinn, wéi s du op d'Sabbel fällt ...

As dat nach Theater, wann s d'esou do stees? ... Du hues Jhelli an de Been ... Du gës wat s de hues, däi Meescht an däi Bescht fir derduerch ze kommen ... Du schweess, datt de Maquillage ufänkt ze lafen ... Nee, dat as keen Theater, dat as di bluddeg Wiirklechkeet, dat as den Doud-schweest vum Liewen.

De leschten Accord vum Lidd, d'Leit klappen, du bas ukomm. Déng Nervositéit leet sech, du gës méi labber a fänks un ze spillen ... däi Spill gët ëmmer méi fräi, méi natüerlech ... Méchs d'elo Theater aus deem Stéck, dat an der bluddeger Wiirklechkeet ugefaang huet? ...

Awer gare la Box, wann ënnerwee eng passéiert ... Ee vun den Acteuren iwwerspréngt e puer Sätz odder esouguer méi ... Da geet den Doudschweess der aus ... *Mer wäerten dach derduerch kommen* ...

D'Spill gët heiando ënnerbrach, d'Leit laachen iwwert eng Pointe. Dir kritt e kuerzen Ament fir z'erblösen ... Dat gesäit ower nëmmen esou aus, well du konzentréiers dech op déng nei Replique ...

D'Stéck leeft virun ... Mir sin am leschte Bild ... Et gong op emol ganz séier, du bas es emol nüt gewuer gin ... Lo si mer beim Schluslidd. D'Leit klappen ... Et schéngt, wi wann eist Spill gefall hätt ...

De Rido geet zou an dir fällt en décke Stree vum Häerz. Du mengs bal, jidderee misst en héiere falen. Endlech gët et der méi liicht, ma du bas bannewenneg nach ganz gespaant ...

Hannerem Rido fale mer äis em den Hals, mir gratuléieren een deem aner fir di gutt Leeschtung. D'Regie as zefridde mat den Acteuren.

Ma wann s de heem kënn, wann s de mat dir eleng bas, da geet der alles am Kapp ronderem

Mä du selwer, du bas mat dir an dénger Leeschtung nüt zefridden. *Du häss nach Villes vill besser maache kënnen* ...

Dir feiert mat der ganzer Equipe. *'t as alles gutt gaangen*, grad ewéi «Op der Jueg» ...

... Du wänzels am Bett vun enger Säit op di aner, du tomps well s de nüt schlofe kanns ... Di puer Plaze, wou s de den Text ëmgeschriwwen a verfälscht hues, wou s de den Autor massakréiert hues, wou s d'e bësselche schwadronnéiert an improviséiert hues, wou s de di aner an d'Labrante bruet häss, loosson der keng Rou. Du spills am Dram virun ... du bleifs stecchen, du weess keen Text méi, et as en totale Fiasko ... Schweessnaass fiirs d'an d'héi Luucht, gës de wakreg.

As dat Theater? Neen, dat as Wiirklechkeet, wéi nëmmen d'Liewen se schreie kann ... Du schwiirs der héilg an helleg, nüt méi op di Brieder am Veräinshaus ze klammen ... Ma wéi as et en aner Joër?

Deen Akt as nach nüt geschriwwen. Du weess nach nüt wéi dat Stéck ausgeet ... dat as nach keng Wiirklechkeet ... ma iewer och keen Theater ...

*) Wéi ech d'Iwerschréit dohigesar hun, hun ech un e Song aus engem Musical geduet.

Dreif Sport, oder du bleifs gesond.

Mat de Fraen as et wéi mat den Äppel un den Äscht, déi schéinst sin nüt ëmmer déi bescht.

Ech wiere mech esou laang wéi ech liewen, duerno huet et dach kee Wäert méi.

R. Sinda

Theatersaison 1987/1988

(nër komplett, opgestallt no der «Revue») vum **H. Rinnen**

wou	wien	wéini	vu wien / wat
<i>Alzeng</i>	Theaterfrënn Bicles	27.2.88	Robert Clees: De Pantouillard
<i>Bartréng</i>	Bartrénger Kaméidi	19.3.88	Josy Christen: Palrong, Box an Hiem
	Spillkëscht	3., 4.10.87	Ed Devaquet: En drolegen Apdikrer
		2.1.88	H. Regenwetter: De Bopi gët verkaaft
<i>Befort</i>	Jugend	27.2.88	H. Regenwetter: De Bopi gët verkaaft
<i>Beggen</i>	Employés Crédit Européen	12., 19., 20.12.87	H. Regenwetter: Den dueble Maurice
<i>Belval / Metzgerlach</i>	Escher Liewesfrou	7., 8.11.87	Nic. Angel: D'Äschelisy
<i>Bilsdorf</i>	(Fa) Thalia et Cie Cru	12.12.87	Local Emissioun vu Radio Ruckel
<i>Born</i>	Scouts, Guiden	12.12.87	Josy Christen: Gewulls an de Kornischongen
<i>Bunneref</i>	Syndicat d'Initiative	9., 10.1.88	Rob. Clees: Dräi krank Hinnercher
<i>Deifferdang</i>	Union Amicale	20.2., 19.3.88	Rob. Clees: Tata Liss vu Vallauris
<i>Diddeleng</i>	Theaterfrënn	6., 7., 14.11.87	Marc Faber: Nujee, et gët Schlëmmeres
<i>Dikrech</i>	Éislécker Theaterfrënn	29.11.87	Fr. Jacobs: Mir si keng Engelen
<i>Echternach</i>	Chorale	26., 27.12.87	Marcel Reuland: Op der Küemes
<i>Eischen</i>	(Fa) Thalia & Cru	30.1.88	De Frunnes Redakrer fir eng Stonn, Radio Ruckel
	Escher Liewesfrou	26.3.88	Emile Angel: Wann et an d'Vakanz geet
<i>Ell</i>	Fanfare	9., 10.1.88	Josy Braun: D'Kromm an der Heck
<i>Éhren</i>	Jugend vun Huldang	28.11.87	H. Regenwetter: De Vorstärker
	Éislécker Theaterfrënn	5.12.87	Fr. Jacobs: Mir si keng Engelen
<i>Esch-Uelzecht</i>		16.1.88	Jhemp Hoschen: De Wijhel
	Liewesfrou	6.2., 21.2.88	Emile Angel: Wann et an d'Vakanz geet
	Schucco Cabaret	21.2.88	Iwwer Hubbel an Haf
	Escher Theater an Théâtre du Centaure	24.4.88	Guy Wagner: Dës Kéier kräacht et
<i>Esch-Sauer</i>	Schucco Cabaret	23.4.88	Iwwer Hubbel an Haf
<i>Eschauerf</i>	Pompjeën a Jugend	13., 19.3.88	Rob. Clees: Urlaub vum Péitrus
<i>Fittelbréck</i>	Club des Jeunes	12., 13.12.88	Ed. Devaquet: Den Duerkureler
<i>Furen</i>		27.2.88	Marc Faber: Nujee, et gët Schlëmmeres
<i>Garnech</i>	Pompjeën	26.12.87	Rob. Clees: Tata Liss vu Vallauris
	Club des Jeunes	25.10.87	Sketchowend
<i>Gaasperech</i>	Harmonie	12., 19.12.88	Josy Christen: De Maulwuercf
<i>Habscht</i>	Chorale	23., 24., 30.1.88	Ed. Devaquet: Léif an Térschen
<i>Harel</i>	Spillkëscht Koplescht	10.1.88	H. Regenwetter: De Bopi gët verkaaft
<i>Hengesech</i>	Éislécker Theaterfrënn	9.1.88	Fr. Jacobs: Mir si keng Engelen
<i>Hoer</i>	Rido 85	30.1., 6., 7.2.88	Romain Goerend: Kee Fall fir den Zankert
<i>Houschent</i>		3.4.88	Ed. Devaquet: Gléck um Schléiwenhaff

<i>Huldang</i>	Heedfrönn	27.2.88	Ed. Devaquet: No éng Keer Lausbouf sen
	Jugend	22.11.87	H. Regenwetter: De Verstärker
<i>Interpeliéng/Ettelbréck</i>	Concordia	5.3.88: Klaarsch am Trapenhaus
<i>Izzg</i>	Gesank	12., 13.3.88	Max Goergen: D'Chambre garnie
<i>Käerch</i>	Club des Jeunes	9., 10.1.88	Josy Theato: Eng gelunge Firma
	Fanfare	24., 25.10.87	Alain Atten: D'Jonggesellekëscht
<i>Kanech</i>	Choräle	26.12.87	Ed. Devaquet: D'sëlwer Horspéngel
<i>Kantebach</i>	Jeunesse, Pompjeën	30., 31.1.88	Ed. Devaquet: Gléck um Schléiwenhaff
<i>Keespelt</i>	Theateratelier Keespelt	7.5.88	Cabaret, 1001 Nuecht
<i>Kéizeg</i>	Kéizeger Kouer Schuco Cabaret	5., 6.3.88	Alain Atten: D'Jonggesellekëscht Jhemp Schuster: Iwwer Hubbel an Haf
<i>Klierf</i>	Éislecker Theaterfrönn	21., 22.11.87	Fr. Jacobs: Mir si keng Engelen
<i>Konsäref</i>	Musek	11., 12., 13.2.87	Ed. Devaquet: Den Duerfkureler
<i>Kontern</i>	Club des Jeunes	30., 31.1.88	Alain Atten: D'Jonggesellekëscht
<i>Kopfescht</i>	Spillkëscht	7., 8.11.87	H. Regenwetter: De Bopi gët verkaaft
<i>Léitgen</i>	Theaterclub Scène 80	19.3.88	Ed. Devaquet: Léift an Tétschen
<i>Lëtzebuerg</i>	Garer Guiden	27.2.88	Josy Christen: Den 8. Träppleek
Kapezinnertheater	Escher Theater an Théâtre du Centaure	18.5.88	Guy Wagner: Des Kéier kraecht et
Kapezinnertheater	Kasemattentheater	29.10.–13.12.87	Guy Rewenig: De Meeschter fällt vum Himmel (nom Goldoni)
Kapezinnertheater	Jaddezmunnes	16., 28.11.87	Jhemp Schuster: Rostra Riseméisseg Den Zatzepetz
Kapezinnertheater TOI Neien Theater	Escher Theater	21.1.88	Jhemp Hoscheit: De Wijhel J.C. Broussoulux: Intim Iwwerzegung Revue Hokes Pokes
Am Dierfgen Neien Theater	(Fa) Thalia & Cru Théâtre du Centaure	(op 2 Plazen) 12., 19.3.88 27.10.87 (Première)	Jhemp Schuster: Zwirbkeuebelkugelkrop Fons Konz: Saïtespronk (vum A. Marrigot an A. Foort, iwwerdroe vum Fons Konz)
	Scène Libre	30.10.87 (Première)	Cardillac
<i>Laurentzweiler</i>	Panthères Noires	19.3.88	[Et]. Hermes: E gudden Dokter
<i>Mäerzeg</i>	Gesank	27.12.87	Rob. Clee: De Lige-Pol
<i>Mamer</i>	Theaterkëscht Mamer	27.2., 26.3.88	H. Regenwetter: D'Verleëheerskand
<i>Manternach</i>	Jonghaeren a-Wénzer	19.2., 27.3.88	Ed. Devaquet: Gléck um Schléiwenhaff
<i>Méibela</i>	Club des Jeunes	23., 24.1.88	Josy Theato: D'Beby mécht dat schon
<i>Menster</i>	Club des Jeunes	23.1.88	H. Regenwetter: Den duebele Maurice
<i>Mertert</i>	Cercle des Jeunes	31.1., 6., 7.2.88	Marc Faber: Nujee et gët Schlämmere
<i>Minsbech</i>	Schëtter Musek	26.12.87	Josy Christen: De Maukuerf
<i>Munzen</i>	Éislecker Theaterfrönn	13.12.87	Fr. Jacobs: Mir si keng Engelen
<i>Nüdderwampech</i>	Jugend	12., 13.12.87	Ed. Devaquet: Den Duerfkureler

<i>Nooßem</i>	Jugend	27.2.88	H. Regenwetter: De Bopi gët verkaaft
<i>Osweiler</i>	Club des Jeunes	30., 31.1.88	Claire Theisen: Neen déi Schnëss
<i>Pafendall</i>	Monnerrecher Bounesäck	30.1.88	Jos. Berrens: Zwéckmillchen
<i>Réiden</i>	Chorale	2., 9.1.88	En originellen Original
	Musek	23., 24.1.88	Ed. Devaquet: De Schousterhary op der Himmelsleder
<i>Reisdorf</i>	Fanfare	26.12.87, 2.1.88	Jos. Theato: Gebëss as Tromp
	Supporter Club		Josy Christen: Sketcher
	Theaterfrënn Bigelbaach	21., 22.11.87	Paul Felten: D'Féckmillchen
<i>Scheffleng</i>	JOC	9.1.88	René Weimerskirch: Den Horrbock
	Gesank	23., 24., 30.1.88	Ed. Devaquet: Nach emol Lausboof sin (nom Franz Schaurer)
<i>Schuller</i>	Schuller Theater	28., 29.11.87	Tit Schroeder: Besuch um Wudderhaff
<i>Schwecherdall</i>	Fanfare	13.2.88	Marc Herman: Alles wéi keng Engelen (nom Jens Ester)
<i>Sir</i>	Pompjeën	9.1.88	
<i>Stroossen</i>	Chorale	21., 22.11.87	Alain Atten: D'Jonggesellekëscht
	Schoulkanner 4. Klass	7.5.88: Den aarme Felix (Musek P. Nimax)
<i>Téitëng</i>	Harmonic	26.12.87	Fernand Hoffmann: Costa Brava
<i>Ueschëref</i>	Musek Felten	19.3.88	Rob. Clees: Ech laache mech futti
<i>Wal</i>	Club Doheem	23., 24.1.88	Rob. Clees: De Lige-Pol
<i>Waläbëlleg</i>	Gesank	5., 13.3.88	Josy Christen: Bubi bas de schon op?
<i>Wäiswampsch</i>	Musek Marnech-Rueder	26., 27.3.88	Josy Theato: Eng Hand wäscht déi aner
<i>Wëntger</i>	Theaterfrënn	7., 8. 11.87	Albert Michels: De Pätter a séng Giedel
<i>Woluen</i>	Club des Jeunes	16., 17.1.88: De gëllen Hochzäitshues
<i>Wolze</i>	Spillkëscht Koplescht	9.1.88	H. Regenwetter: De Bopi gët verkaaft
	Éislécker Theaterfrënn	16.1.88	Fr. Jacobs: Mir si keng J'ngelen
	Gesank	5., 6.3.88	Dicks: Um Friddensgericht Jängi Fohrmann: Larifari
<i>Wormeldöngen</i>	Guiden a Scouten	27.2.88	Ed. Devaquet: En drolegen Apdikter

Theater-Katalog

zesummegehallt vum Marc Herrman

ATTEN Alain

Lëtzebuerg – Tél. ?????

D'Jonggesellekëscht

eng Eislécker Spücht an 3 Akten

1 Dekor 5 H 3 D

De Ligebaron

e Komédistéck an ? Akten/Biller

fräi no der Geschicht «Baron Münchhausen»

? Dekor ? H ? D ? Statisten

Den Ailespill an de Stuerm op Klierf

e spaasegt Stéck a 5 Biller

? Dekor 18 H 4 D ? Statisten

Wéi d'Wurscht an der Haascht

e Komédistéck an ? Akten/Biller

fräi no engem Stéck vum OBALDIA

? Dekor ? H ? D ? Statisten

BARNICH Fernand

rue de la Bruyère

Rémeléng – Tél. 564507

An der Fal

e spannende Krimi an 3 Akten

«Piège pour un homme seul» – R. THOMAS

1 Dekor 4 H 2 D

De wëlle Mann

? Dekor ? H ? D

Um Block

? Dekor ? H ? D

† BERENS Jos

D'Zwéckmilchen

e Komédistéck an 3 Akten

ronderëm d'Moral

«Das Haus in Montevideo» – Curd GOETZ

? Dekor 6 H 5 D 6 Kanner

D'Sprangbried

e lëschtigt Stéck an 4 Akten

aus der eeschter Politik

? Dekor 8 H 4 D

† BERGER Charles (Mme Ch. Berger-Bonert)

13, rue des Cheminots

Betebuerg – Tél. 513568

Mat 5 Fanger an engem Greiff

e kriminalistescht Loschtspill an 3 Akten

«Haus Kiepergasse und seine Gäste» – ???

? Dekor 7 H 3 D

Donna Klara

e Loschtspill no engem däitsche Schwank

? Dekor 5 H 3 D

Vill Zodi ëm d'Leift

e Loschtspill an 3 Akten

«***» – ???

? Dekor 3 H 3 D

† BOERES Emile

De bloen Hary

e Komédistéck an 3 Akten

«Der blaue Heinrich»

Otto SCHWARZ + Georg LENGBACH

1 Dekor 5 H 4 D

Maach mir näischt vir!

e Komédistéck an 3 Akten

«***» – ???

1 Dekor 5 H 4 D

BRAUN Josy (Journalist am Tageblatt)

27, Dangé St. Romain-Strooss

Mamer – Tél. ????

D'Kromm an der Heck

een zäitkritescht Stéck an 3 Akten

? Dekor ? H ? D

Requiem fir e Lompekräimer

eng Grotesk an 3 Akten

? Dekor 4 H 5 D

d'Rammelscheder

eng Operett an ? Akten/Biller

Musek vum Jos. KINZE

? Dekor ? H ? D

Kreesser, déi mi grouss gin

1 Eenakter
1 Dekor ? H ? D

Mir si vum viz

1 Eenakter
1 Dekor ? H ? D

De klenge Pränz

e Märchespill an ? Biller/Akten
fräi nom Antoine de Saint-Exupéry
? Dekor ? H ? D ? Statisten

CHRISTEN Josy

71, Leidelénger-Strooss
Bartréng - Tél. 3106 75

D'Famill Fripfen

e Loschtspill an 2 Akten
«Kein Auskommen mit dem Einkommen»
Fritz WEMPER
1 Dekor 3 H 2 D

Millioune-Frick

e kriminalistescht Loschtspill an 2 Deler
« * * * » - Michel ANDRÉ
1 Dekor 4 H 3 D

De Maulkuerf

e spaassegt Stéck a 6 Biller
«Der Maulkorb» - Heinrich SPOERL
3 Dekor 7 H 5 D eventuell Statisten

Don Camillo a Peppone

e Koméidistéck an 3 Deler
fräi no de Geschichte vum G. GUARESCHI
? Dekor 6 H 4 D eventuell Statisten

Bubi, has de schon op?

e Koméidistéck an 3 Akten
fräi no engem Roman vum H. SPOERL
? Dekor 5 H 3 D

De schéine Poli

e Koméidistéck an 3 Akten
? Dekor 6 H 4 D

Feierstengszalot

4 Revue-Sketcher
? Dekor 6 H 4 D

Den aachten Trepplek

e Kriminalstéck an 3 Akten
« * * * » - ???
? Dekor 4 H 2 D

Déi aner Halsbecht

e Suspense-Stéck a 5 Tabloën

« * * * » - ???

? Dekor 8 H 3 D

Paltong, Box an Hiem

e Koméidistéck an 3 Akten
fräi no engem Roman vum H. SPOERL

Kuddel-Muddel

e juxegt Stéck an 3 Akten
1 Dekor 4 H 4 D

CLEES Robert

5, J.P. Brasseur-Strooss
Lëtzebuerg - Tél. 45 34 01

De Champion

e Koméidistéck an 3 Akten
«Der Meisterboxer»
SCHWARTZ / MATHERN
1 Dekor 5 H 5 D

Tata Liss vu Vallauris

e Koméidistéck an 3 Akten
«Tante Jutta aus Kalkutta» - ???
? Dekor 6 H 4 D

De Rettungsschwëmmer

e Schwank an 3 Akten
«Der Rettungsschwimmer» - ???
1 Dekor 7 H 5 D

Charakterkapp gesicht

e Koméidistéck an 3 Akten
« * * * » - ???
1 Dekor 6 H 3 D

Urlaub vum Péitrus

e Koméidistéck an 3 Akten
«Tante Frieda» - Fritz WEMPER
1 Dekor 5 H 3 D

De Lige-Pol

e Koméidistéck an 3 Akten
« * * * » - ???
? Dekor 5 H 4 D

Senorita Rosita

e Koméidistéck an 3 Akten
« * * * » - ???
? Dekor ? H ? D

Gutt Nuecht Här Buchholz

e Koméidistéck a 4 Akten
« * * * » - ???
? Dekor 6 H 4 D

Eng penibel Affaire

e Komédistéck an 3 Akten

«***»-???

? Dekor 5 H 5 D

Pension du Lac

e Komédistéck an 3 Akten

«***»-???

? Dekor 4 H 3 D

De Pantouflard oder Ënnert der Schlapp

e Komédistéck an 3 Akten

«***»-???

? Dekor 5 H 4 D

CONRATH Jos (Joco)

137, avenue Pasteur

Lëtzebuerg – Tél. 473741

Den Hunn am Kuerf

e Komédistéck a 4 Akten

«For love or money» – John TESSITORE

2 Dekor 4 H 5 D

DIENER Bernard

4, Kielener Strooss

Nouspelt – Tél. 308257

Et geet näischt iwert e gutt Gebieier

e Komédistéck an 3 Akten

«Das Hörrohr» – Karl BUNJE

1 Dekor 6 H 3 D

DEVAQUET Edmond

9, Pierre Dupong-Strooss

Schëffleng – Tél. 548425

De Klatzkapp

e Komédistéck an 3 Akten

«Willi's Frau» – REIMANN + SCHWARTZ

1 Dekor 7 H 3 S

Keen Auskommen mam Akommen

e Loschtspill an 3 Akten

«Kein Auskommen mit dem Einkommen»

Fritz WEMPER

1 Dekor 4 H 4 D

Een drolechen Aptikier

e Komédistéck an 3 Akten

«Börsenfieber» – REIMANN + SCHWARTZ

1 Dekor 4 H 5 D

Gléck um Schléienhaff

e Volleksstéck an 3 Akten

«Lügen um ein Kuckucksei»

H. SENKOWITSCH

1 Dekor 4 H 4 D

D'sëlwer Hoerspéngel

e Loschtspill an 3 Akten

«Die silberne Haarnadel» – Max. VITUS

1 Dekor 6 H 4 D

Nët jalous gin!

e Komédistéck an ? Akten

«Der Ehestrick» – J. POHL

1 Dekor 9 H 6 D

De Schouster Hari op der Himmelsleder

e Komédistéck an 3 Akten

«Thomas auf der Himmelsleiter» – M. VITUS

1 Dekor 8 H 4 D

De 7. Bouf

e Komédistéck an 3 Akten

«Der siebente Bua»

M. NEAL + M. FERNER

1 Dekor 9 H 3 D

Den Duerfkaureler

e Komédistéck an 3 Akten

«Max» oder «Da liegt ein Hund begraben»

R. WALFRIED

1 Dekor 7 H 3 D

Nach eemol ee Lausbouf sin

e Komédistéck an ? Akten

«Noch emol a Lausbua sei» – F. SCHLAURER

1 Dekor 8 H 5 D

Duerfleit, Musek, Pompjeën

Däi 3 Äisbieren

e Loschtspill an 3 Akten

«Die 3 Eisbären» – Maximilian VITUS

1 Dekor 3 H 4 D

Däi fëmf Hiesercher

e Schwank an 3 Akten

«Die 5 Karnikel» – J. POHL

1 Dekor 7 H 7 D

Léift an Yéitsch

e Loschtspill an 3 Akten

«Liebe und Blechschaden» – Hans GNANT

1 Dekor 4 H 4 D

De Stenz

e Loschtspill an 3 Akten

«Der Saisongockl» – E.L. JOHN

1 Dekor 3 H 4 D

De Larrifarri

e Schwank an 3 Akten
«Der Hallodri» – P. KNARR
1 Dekor 6 H 2 D

FABER Marc

27, Tony Schmit-Strooss
Ettelbréck – Tél. 819436

Nujee, et gët Schlämmeres

e Boulevardstéck an 3 Akten
«Wenn schon – denn schon» (Two into one)
Ray COONNEY
2 Dekor 5 H 5 D event. 2 Statisten

FELTEN Paul

5, Kamerich-Strooss
Recken-Mess – Tél. 37375

D'Féckmillchen

e Komédistéck an 3 Akten
«Das Verlegenheitskind» – Fr. STREICHER
2 Dekor 5 H 5 D

GOEREND Romain

43, Cité J.F. Kennedy
Walfer – Tél. 331174

Kee Fall fir den Zankert

e kriminalistescht Komédistéck an 3 Akten
«Keine Leiche ohne Lilly»
Jack POPPLEWELL
1 Dekor 4 H 4 D

HARPES-KERSCHEN Loly

68, Kueleberg
Lëtzebuerg – Tél. 488861

Den aarme Millionär

e Stéck mat Gesank – Musck Dany FREIS
fräi nom Roman «Drei Männer im Schnee»
Erich KÄSTNER
? Dekor 6 H 3 D
Leit a Personal am Hotel

HERMAN Marc

50, Jean Jaurès-Strooss
Diddeléng – Tél. 517116

Gutt ënner Daach

e lëschtgr-eescht Stéck a 5 Akten
«l'rautes Heim» – Max DRÖGEMÜLLER
3 Dekor 5 H 6 D

Alles wéi keng Engelen

e Komédistéck an 3 Akten
«... und oben wohnen Engel» – Jens EXLER
1 Dekor 3 H 4 D

Et kënnt ëmmer anescht wéi een denkt

e kriminalistescht Komédistéck a 4 Akten
«Hold Up» – Jean STUART
1 Dekor 5 H 5 D 2-3 Statisten

De Kaschtgänger

(am Moment nach an der Aarbecht)
e Komédistéck an 3 Akten
«Der möblierte Herr» – W. SCHUBERT
2 Dekor 5 H 5 D

Der Däiwel nët nach

(am Moment nach an der Aarbecht)
e Komédistéck an 2 Akten – 17 Biller
«Diable d'homme» – Robert LAMOUREUX
1 Dekor 4 H 5 D

HERMES Francine

7, rue du Marché
Heischent – Tél. 89024

D'Jonggesellesteier

e Komédistéck an 3 Akten
«Die Ledigensteuer» – W. KALKUS
2 Dekor 4 H 3 D

E gudden Dokter

e Komédistéck an 3 Akten
«***» – ???
? Dekor 4 H 2 D

E muedebëtzege Freier

e Komédistéck an 3 Akten
«Der wurmstichige Hochzeiter» – W. LINZ
1 Dekor 4 H 2 D

Eng rosa spëtze Box

e Komédistéck an 3 Akten
«***» – ???
2 Dekor 7 H 4 D

HOFFMANN Fernand

(gët leider keng Stécker méi eraus)
76, Marie-Adelaide-Strooss
Lëtzebuerg – Tél. 443843

D'Kiirch am Duerf

e Stéck aus dem Liewen
1 Dekor 4 H 2 D

Adames-Strooss Nr. 13

e lëschtegt Kriminalstéck mat vill Beschass
a 14 Biller
4 Dekor 10 H 6 D

Hotel Costa Brava

e lëschtegt Stéck an 3 Akten
1 Dekor ? H ? D

JACOBS Francis

9, Drischt

Maarnech – Tél. 92844

Arsen a Spëtzenbauercher

eng Farce an 3 Akten
«Arsen und Spitzenhäubchen»
Joseph KESSELRING
1 Dekor 9 H 5 D

Endlech emol am Fernseh

e Komédistéck a 5 Akten
«***» – Hans GNAAT
? Dekor 8 H 3 D

Mir si keng Engelen

e Komédistéck an ? Akten/Biller
«la cuisine des anges»
(We are no angels) – ???
? Dekor ? H ? D

D'Mausfal

e Krimi an 3 Akten
«Die Mausefalle» – Agathe Christie
1 Dekor ? H ? D

† JACOBY Margot (M. Pierre Jacoby)

6, Näerdener Strooss

Elvange (Bieckerich) – Tél. 63322

All Joër eemol

e Komédistéck a 4 Akten
«Ehe in Dosen»
Leo LENTZ + R. A. ROBERTS
1 Dekor 5 H 4 D

Pensionn Fläppes

e Komédistéck an 3 Akten
«Pension Schöller»
Carl LAUFS + Wilh. JACOBY
3 Dekor 9 H 5 D

KÖNTZ Fons

49, Éileréngcr-Strooss

Monnerech – Tél. 555833

De Gréngen

eng Farce a 6 Biller
«Der Talisman» – Johann NESTROY
4 Dekor 6 H 5 D

Säitespronk

e Boulevardstéck an 3 Akten
«Uproar in the house»
Ant. MARRIOT / Alister FOOT
1 Dekor 6 H 6 D

Eng Tréin am Knäpplach

e lëschtége Krimi an 3 Akten
«Le noir te va si bien» – Saul O'HARA
1 Dekor 4 H 5 D

MICHELS Albert

26, Duelebierg

Medernach – Tél. 87733

De Pätter a séng Giedel

e lëschtegt Stéck an 3 Deler
«Der Zerrissene» – Johann NESTROY
2 Dekor 8 H 4 D

De Lausdeckel

e lëschtegt Stéck an 3 Deler
«Einen Jux will er sich machen»
Johann NESTROY
2 Dekor 7 H 4 D
Duerflcit, Musek, Pompjeën, asw.

OURTH Josy

1, Ed. Grenier-Strooss

Lëtzebuerg-Bouneweg – Tél. 480838

Déi do as gutt!

eng Grotesk mat Gesank an 3 Deler
2 Dekor 12 H 2 D
Statisten, Dänzer an Dänzerinnen

Katja

e Stéck a 4 Deler
4 Dekor 7 H 5 D Statisten

Här Direkter

e Stéck a 4 Deler
3 Dekor 9 H 3 D

Caballero

e romantescht Drama a 4 Akten
3 Dekor 12 H 3 D
Dänzer an Dänzerinnen

D'Schlass am Summerdall

Operett an 3 Akten – Musek J. ASSELBORN
2 Dekor 5 H 3 D Statisten

Op engem Freijöersdag

Operett an 2 Akten Musek Nic. SCHUH
2 Dekor 4 H 4 D, ee Kand
eng Grupp jonk Leit

PETIT Jean-Marie

11, Emile Ludwig-Strooss
Diddeléng – Tél. 514248

De Réibock

e Komédistéck an 3 Akten
«Waidmanns Heil» – Richard BARS
1 Dekor 5 H 5 D

Lord Jockel & Mr. White

e Komédistéck an 3 Akten
«***» – Carl CONRAD
1 Dekor 7 H 5 D event. Leit am Hotel

Verréckt!!!

e Komédistéck an 3 Akten
«***»
W. LICHTENBERG + Heinz ERHARDT
1 Dekor 7 H 4 D

REGENWETTER Henri

44, rue du Bois
Zolwer – Tél. 592281

D'Verléenbeetskand

e Komédistéck an 3 Akten
«Das Verlegenheitskind»
Franz STREICHER
2 Dekor 5 H 5 D

*De Verstärker oder Et geet näischt inwert
e gutt Gebéier*

e Komédistéck an 3 Akten
«Das Hörrohr» – Karl BUNJE
? Dekor 6 H 3 D

De Bopi gët verkaft

e Komédistéck an 3 Akten
«Der verkaufte Großvater» – Anton HAMIK
1 Dekor 4 H 4 D

Den dueble Maurice

e lëschregt Stéck an 3 Akten
«Der doppelte Moritz» –
IMPEKOVEN + MATHERN
1 Dekor 6 H 5 D

ROLLINGER Jhemp

6, Bildgen-Strooss
Gouschténgen – Tél. 76318

*De Remembrement oder Wann d'Wéngerten
zesummegeleegt gin*

méi Spaass wéi Lescht a 4 Akten
mat 4 Lidder
4 Dekor 9 H 4 D 1 Jong + 1 Meedchen
(11-12 Joër)

De grouss Coup oder Wann de Guckuck rífft

Jux a Spannung a 5 Akten mat 6 Lidder
4 Dekor 11 H 4 D
Duerfleit, Schoulkanner, Pompjéën

De Grof vu Wuerner oder

D'Schneewittchen op der Musel
eng al Seechen an engem neie Kleed
a 4 Akten mat 7 Lidder
3 Dekor 11 H 3 D

D'Schwaarzbréner vum Kuebenhaff

e lëschregt Stéck a 4 Akten mat 5 Lidder
2 Dekor 9 H 2 D

RUPPERT Fons

44, Schlammesté
Weiler zum Tur – Tél. 660225

En Engel am Bett

e Stéck an 3 Akte mat enger Läch
«***» – ???
1 Dekor 5 H 3 D

D'Familjebuch oder De Wësch

e Loschtspill an 3 Akten
«Der Trauschein» – Ephraim KISHON
1 Dekor 3 H 3 D

Hei sid der richtig

e Boulevardstéck an 3 Akten
«Hier sind Sie richtig» – Marc CAMOLETTI
1 Dekor 4 H 4 D

Wéini bestued der méng Fra?

e Boulevardstéck an ? Akten
«***» – ???
1 Dekor ? H ? D

† SCHIROEDER Tit

(Mme Theodore Schroeder)
218, av. de la Faïencerie
Lëtzebuerg – Tél. 29757

De Besuch um Wudderhaff

e Komédistéck mat Gesank a 6 Biller
«***» – Oliver GOLDSMITH
2 Dekor 6 H 4 D 3 männlech Statisten

D'Poeltges Famill

e Stéck aus dem Liewen an 10 Biller
? Dekor 9 H 3 D

SINGER Pierre

28, Macher-Gaass
Réimech – Tél. 698294

Eng besser Parti

e lëschtég Stéck an 3 Akten
? Dekor 4 H 3 D

Wien et treëft

e lëschtég Stéck an 3 Akten
? Dekor 4 H 4 D

Et Streech am Wéngert

e lëschtég Stéck an ? Akten
? Dekor ? H ? D

Wien hält dat geduecht?

e kriminalistescht Komédistéck an 3 Akten
1 Dekor ? H ? D

SONNTAG Paul

1, op der Maes
Syren – Tél. 68684

Bei der schwarzer Katz

e Komédistéck an 3 Akten
«Die falsche Katz» – Maximilian VITUS
1 Dekor 6 H 4 D

Den Ilär am Hans

e lëschtég Stéck an 3 Akten
? Dekor 5 H 3 D

Chorale Ste Cécile – Weiler zum Tur

THEISEN Marie-Claire
3, op der Maechel
Weiler zum Tur – Tél. 661087

3 krank Hinnercher

e Komédistéck an 3 Akten
«Die 3 Fischären» – Maximilian VITUS
1 Dekor 4 H 3 D

Neen déi Schnëss oder Geklaaps am Trapenhaus

e Komédistéck an 3 Akten
«Tratsch im Treppenhaus» – ???
1 Dekor ? H ? D

Een originellen Original

e Komédistéck an 3 Akten
«***» – ???
1 Dekor ? H ? D

THEATO Josy

4, avenue Guillaume
Lärzebuerg – Tél. 442157

Eng gelunge Firma

e Komédistéck an 3 Akten an 9 Tabloën
1 Dekor 4 H 4 D

Eng Hand wäscht déi aner

e Komédistéck an 3 Akten
1 Dekor 6 H 3 D

D'Zëss gët queesch

e Komédistéck an 3 Akten an 8 Tabloën
1 Dekor 7 H 5 D

Den Trick mat der Auer

e Krimi an 2 Deler a 6 Biller
1 Dekor 5 H 2 D

De Sportsmann

e Boulevardstéck an 3 Akten a 6 Tabloën
1 Dekor 3 H 3 D

D'Beby mécht dat schon

e Volleksstéck an 3 Akten a 4 Tabloën
1 Dekor 4 H 4 D

Gebeess as Tromp

e Komédistéck an 3 Akten a 7 Tabloën
1 Dekor 6 H 3 D

3 schwaarz Schif

e Komédistéck an 3 Akten an 9 Tabloën
1 Dekor 4 H 5 D

WEBER Norbert

27, Liberatiouns-Strooss
Stroossen – Tél. 318774

En Apel fir den Dnusch

e Stéck an 2 Deler – 7 Biller
1 Dekor 7 H 3 D

Eng Séffegt op der Musel

e Stéck an 3 Deler mat Zodi a Gesank
3 Dekor 5 H 5 D

De Brezert

eng Farce an 8 Biller
5 Dekor 7 H 4 D Statisten

Dickserien

zesummengewierfelt Operette vum DICKS
D'Mumm Séis – De Scholdschäin –
D'Kirmesgäschcht asw.
? Dekor 10 H 4 D 2-3 Kanner

WENNIG Pierre

12, rue des Vergers
Uewer-Wuermeldéng – Tél. 76 8140

De Kichekueder

e Komédistéck an 3 Akten
«Der Bräutigam meiner Frau» –
Otto SCHWARZ + Georg LENGBACH
1 Dekor ? H ? D

† WEIMERSKIRCH René
(Mme R. Weimerskirch-Lichternach)
14, Franklin-Strooss
Lëtzebuerg-Gaasperech – Tél. 48 64 48

Den Här Schrobildgen

e Komédistéck an 3 Akten
«Le malade imaginaire» – Molière
1 Dekor 8 H 4 D

Dem Luussert séng Spiichten

e Komédistéck an 3 Akten
«Les fourberies de scarpins» – Molière
? Dekor 7 H 3 D

Den Horrböck

e Komédistéck a 5 Biller
«Der Widerspöttigen Zähmung» –
William SHAKESPEARE
4 Dekor 6 H 5 D

De louse Bauer

e Komédistéck a 6 Biller
? Dekor 2 H 2 D vill Statisten

De 5. Sätz

e Komédistéck an 9 Biller
2 Dekor 7 H 4 D Statisten

De Schëllegen

e Komédistéck a 5 Biller
? Dekor 4 H 4 D

Oba Misch

e Komédistéck a 5 Biller
4 Dekor 5 H 4 D
e puer Pensionéierter (Kouer)

En hät gär séng Rou

e Komédistéck a 4 Deler
2 Dekor 5 H 3 D

Entgleist

e Komédistéck an 3 Deler
? Dekor 6 H 3 D

De Simulant

e Komédistéck an 2 Deler
« * * * » – ? ? ?
? Dekor ? H ? D

De saueren Apel

e Stéck a 4 Deler
3 Dekor 8 H 3 D Statisten

Den Eilespill

(Dem Eilespill séng Spiichten)
vill Dekoren, vill Leit, Statisten

Wéi schéi fir mech

Wéi schéi fir mech ze wëssen,
dass Du gutt géint mech bas.

Wéi schéi fir mech ze wëssen,
dass Du fir mech do bas.

Wéi schéi fir mech ze wëssen,
dass Du mech gären hues.

Wéi schéi fir mech ze wëssen,
dass Du mech nër vorléiss.

Wéi schéi fir mech ze wëssen,
dass Du mer gär hëllef.

Wéi schéi fir mech ze wëssen,
dass Du mech gutt verstees.

Wéi schéi fir mech ze wëssen,
dass Du mat wëlls delen.

Wéi schéi fir mech ze wëssen,
dass Du mar mer trauers.

Elly Schmit-Weber

Gil Mandy

Et soll een nët ze vill schnekeg sin

Ech souz kammoud an der Fotell an ech hun an enger Zäitschrëft déi schéi Medercher bekuckt a bewonnert déi do dran «ofgemoolt» woren, well si beim Concours fir Miss Monde matgemat hun. Et woren hirer eng Hällewull an eent méi schéin, méi appetitlech a méi lackeleg wéi dat anert, an et wier mir schwéier gefall énnert esou vill Schéiner dat Schéinst eraus ze fëschén. Et wor e Genoss se esou ze kucken, en gros et en détail. Kredjëft, ducht ech, fir do eent eraus ze sichen, dat wier eng fein Aarbecht, well duerfir misst een se jo vun no a méi gence a vill méi grëndlech kenne léieren. A wat ech mer déi Affär méi laang a vun alle Säiten iwwerluegt an ausgemoolt hun, dun as et mer op eemol entfuert: «Himmelkräizdäiwel! Déi doten alleguer, an och déi déi vläicht nach méi schéi sin an nët um Concours matgemat hun, déi misst ech schmaache kënnen. A wann och nëmmen jiddercent fir eng eenzeg Nuecht. Ech géif der Däiwel weess wat drëm gin!»

«Dat Geschäft léisst sech maachen!», huet eng däischer Stëmm geäntwert. An ob dir et gleeft oder nët, do stoung e vru mer, de Mephisto. Mä ech hat en op en Hoer bal nët méi erëm kann. E wor nët méi gekleet wéi deemols beim alen Här Faust. Hien hat nët méi déi schwaarz Käppche mat der spatzer Hunnefieder um Kapp, nët méi deen enke Collant un an déi schwaarz, routgefiddert Pellerin. Neen! Hien hat sech ganz modern erausgefiizt. Esou wéi den Ido Eichental, wann dir wësst wien ech mengen. En hat e brede schwaarzen Hutt op, eng brong Liederjakett un, eng enk verblatzte blo Jeansbox a wäiss Turnschlappen. Wéi gesot, ech wier op der Strooss laanscht hie gaangen ouni en ze erkennen.

«Da losse mär nët laang Fiseimatente maachen», sot ech, «du weess jo wat ech gär hätt: All schéint Meedchen, dat ech begieren, muss mir zu Wëlle sin. Iwwert de Präis fir déng Dëngsch-

ter brauche mer jo nët méi ze schwätzen. Bei dir gët et jo kee Gekrämpels.»

«O.K.», sot de Mephisto. «Et soll alles esou goen wéi s du et gär hätt.» An dun hëlt en aus sénger Täsch esou eppes wéi e Bongeblock craus. Aha, dat as fir de Kontrakt. Ech hu gesin, datt scho vill Blieder gefeelt hun. Ower dun as mir Gottseidank nach eppes agefall.

«Halt!», hun ech geruff, «éiers de elo ufänks ze schreiwen. Ech hun eng Konditioun» – «Da looss se kommen», sot de Mephisto. – «Du muss mir ower eent verspriechen: ech däerf keen AIDS oprafen!»

Dun huet den Däiwel ugefaangen esou furchterlech ze laachen, datt mir d'Hoer zu Bierg stoungen wéi eng Kierbiischt. – Wéi hien sech nees eng Grimmelche berouegt hat, sot en zu mir: «Ma du domme Schwob! Nach éier den Aids sech weist an éiers de och nëmmen e klingen Deel vun dene schéinste Medercher geschmaacht hues, bas de vun elauter Geschneeks scho laang futti a bei mir do énnen an der Häll!»

An dun huet en erëm ugefaangen ze laache wéi e Geck, datt et mir duerch Muerch a Schank goug. Et wor gräisslech ... an dun as mir d'Zäitschrëft aus den Hänn op de Buedem gerëtscht.

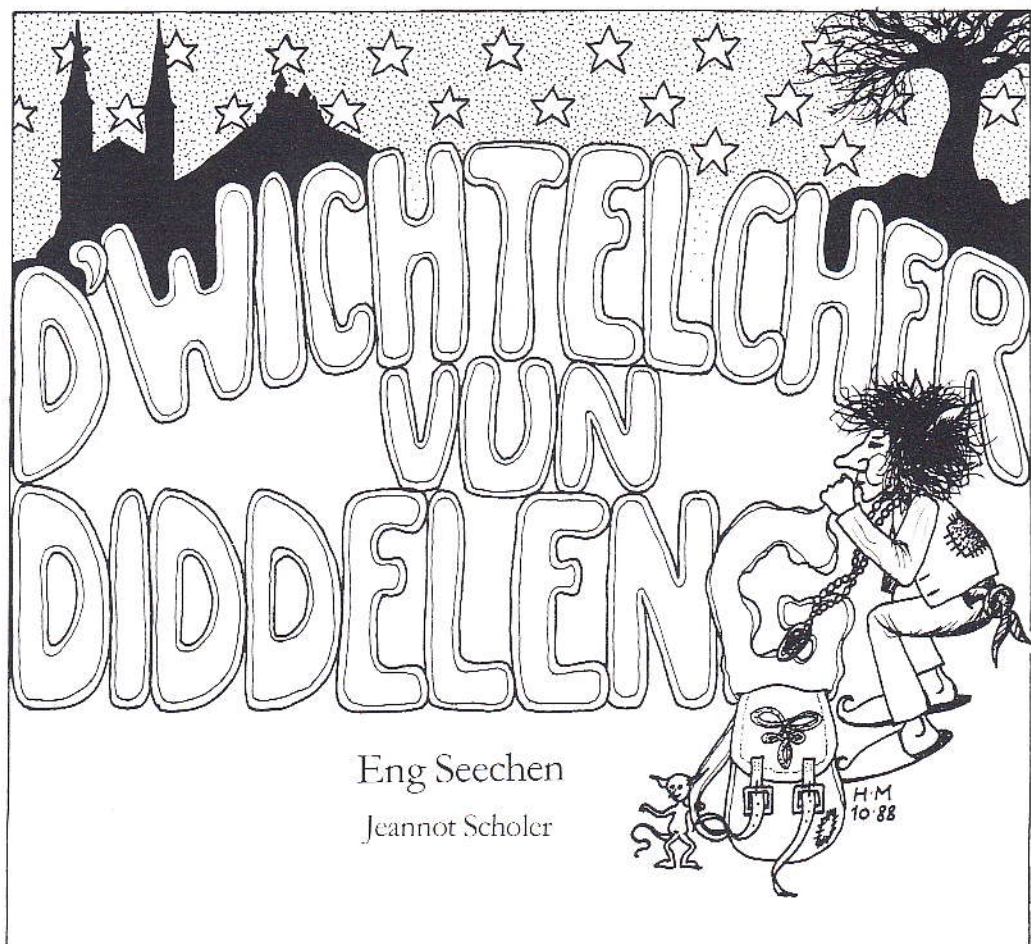
Ogottogott! Op wat fir Gedanken ee komme kann, wann een enttompt as!

Klenggeketen

Déi gréisste Schnëss an dat klengst Gehir wunnen meeschtens éinner der selwëchter Stier.

Léiwer déck, sat a frou,
ewéi éniichter an domm wéi eng Kou.

R. Sinda

Eng Seechen
Jeannot Scholer

Viru laanger Zäit wor Diddeléng e klengt Bau-
erenduurf dat déif an engem Dällchen, agkes-
selt vu groussen a gefeierleche Bëscher, luech.
Tëschent dëse Bëscher haten d'Bauern hir
Akerstécker ugeluegt an et wor eng heden Aar-
becht dës an der Rei ze halen. D'Geschicht déi
ech iech elo erzielen huet sech op engem vun
dëse Stécker ofgespillt. Dës Geschicht huet
mäi Bop mer ëmmer erzielt an hien as se vu
séngem Grousspapp gewuer gin. Also méngem
Grousspapp säi Grousspapp, mäin Ururgrouss-
papp, sot deemools: «Eng Geschicht as esou
wouer, ewéi se wouer as, wann ee fest dru
gleeft.» Ech glewen op alle Fall drun a ka mir et
nët virstellen, dass méng Grousspappe gelun
hun.

Jo, viru laanger Zäit do huet de Bauer Theis e
gutt Stéck Buedem donidde beim «Waal» gehat.
D'Leit hu sech wäit vum Waal ewechgehale,
well si dëse Bësch, mat séngen déiwe Moueren
an däschrere Weër, ewéi d'Feier gefaart hun.
Esou munch een huet behaapt am Bësch géng-
gen Hexen, Wüchtelen an aner konterbosseg
Gespenster hiirt Onwiesen dreiwén.

Et wor e waarme Fréijoërsdag an de Bauer
Theis huet Stonnen an Stonne gebraucht fir
säin Aker ze plouen. Et wollt nët esou richtig
vun Hand goen a wéi d'Sonn sech prett gemat
huet, fir dem Dag gutt Nuecht ze soen, do war
de Bauer Theis frou, fir den Heemwee unzetrie-
den. Op der Halschent vum Heemwee do krut

de Bauer Theis e gehéierleche Schreck versat. Hien hat säi Kuschesak leic gelooss. En aneren hätt dar nët getraff, dach dem Bauer Theis séng l'ra huet kee Pardong kannt, wann een eppes vergiess oder verluer hat. De Bauer Theis huet all säi Mutt zesumme geraaft an as émgekéiert. E konnt séngen Aen nët trauen, lauter kleng Liichtercher sin op séngem Aker hin an hier gehuscht. Vu Virwëtz gedriwwen, huet hien sech ganz no un d'Feld erugeschlich, an et sollt him d'Stëmm verschloen. Honnerte vu Wiichteler waren derbäi säi Kuschesak ënnert d'Lupp ze huelen. D'Wiichteles hu matenee gepotert an et wor eng Freed nozelauschteren. Dach séier kruten déi kleng Männercher et spatz, datt de Bauer Theis hinnen nokuckt. E bräicht nët ze fäerten, hun se mat raschteger Stëmm gemengt. Voller Aangsch huet de Bauer Theis sech do bei d'Wiichteler gesat an déi, ma déi hun him Geschichten erzielt. Et as gelaacht a geheckst gin, d'Zäit vergangen an de Bauer Theis huet awer elo missen heemgoen, well

d'Fra ewell bestëmmt op hie gewaart huet. D'Wiichteler ware frou, datt de Bauer Theis hire Geschichten nogelauschtert har an als Merci wollten se him all Joër séng Stécker nei plouen. E sollt hinnen awer déi éischt Rei ëmmer virplouen, doru soll en denken, hun se him nach nogeruff an sin an der Nuecht verschwonnen.

E Joër as vergangen, an am Fréijoër huer de Bauer et esou gemat ewéi d'Wiichteler et soten. Iwwer Nuecht woren all séng Stécker geplout gin an de Buedem huet déi bescht Fruucht wäit a breet wuesse gelooss. Joër fir Joër as dat esou weidergaangen. De Bauer Theis as ëmmer méi räich a räich gin, awer och méi liddereg. Enges gudden Daags huer hie keng Rei virgeplout, d'Wiichteler hu séng Stécker nët crëmfond an sin ni méi an der Géigend gesi gin.

De Bauer Theis as kurz dorop gestuerwen, an et gët behaupt op sénge Stécker wär ni méi eppes gewuess.

Tom Thies

Dem Rippches Pir säin Noper

«Och nach dee Misär», hat de Rippches Pir, deen éiwege Schlacksert, gemengt, wéi den Dittches Mätt, dee véier Kanner hat, dat Haus nieft séngem, dat e géierft hat, kaf hat. Mäi Gott, huet e geduecht, wat wäerd dat e Kaméidi an der Gaass gin, wann nach véier Kanner bäi kommen. Wie konnt dann nach op der Nuetschicht schlofen? Séng zwee Kénnercher, dat wosst all Mënsch, wore jo gutt gezillt – awer denen hir? – wéi déi schons erausgesin hun! Keen Hoer geschnitten, an d'Gezei huet méi wéi sécher eent vun dem aner géierft. Nee, wéi koumen esou Leit u Suen, fir sech en Haus, an dat och nach jhust nieft séngem ze kafen?

Jee, de Rippches Pir konnt näischt drun änneren. No e puer Wochen as de Mätti agezun, ouni datt sech eppes an der Gaass geännert gehat hätt. Wor et un der Zäit, as de Mätti mam Kuschtesak an der Säit op de Bus fir op d'Schmelz gelaf. Genee, sou datt een hätt d'Auer drop hätt stelle kënnen, koum de Mätti vun der Schicht heem. Kaum hat en de Löffel aus dem Monn, huet en ugefaang u séngem Haischen ze schaffen. Et wor em egal, op e gestemetzert, ugestrach oder soss eng Aarbecht gemect huet.

D'Angel, dem Mätt séng Fra, huet d'Haus an d'Kanner an der Rei gehal, huet mat denen, déi schons an d'Schoul gungen, geléiert, huet sech awer och nët gescheit, fir mat hirem Mann am Gaart ze schaffen.

Huet de Mätt awer um an em d'Haus gepléischtert, well fir grouss Reperature wor keng Mënz do, wor de Pir, deen e ganz Joër keng Hand doheem gerouert huet, gaangs beim Mätt, fir deem gutt Rotschléi ze gin. De Mätt huet sech déi Rotschléi ugehéiert, de Kapp geréselt, a sech eragelaacht, an as esou viru gefuer, wéi en ugefaang hat.

No e puer Méint wosst de Rippches Pir, datt säin neien Noper am Stolwierk, bäim Mëscher, wou et déck Paic gouf, géif schaffen. Hie selwer huer zënter zéng Joër an der Pos geschafft an et huer och keng Aussicht bestan, fir do eraus ze

kommen. Duerfir war séng Pai och vill méi dënn, wéi dem Mätt séng.

Soubal de Pir dat craus hat, huet e sénger Fra, dem Alice, an de Kanner enner enger Ligen, verbueden, mat denen ongezillte Leit ze schwätzen (se hätte jo gewuer kënnen gin, wat fir eng domm Louder hie selwer wor).

Dem Pir séng Spadséiergäng, sonndesmueres an d'Duerf, wore schons eng Traditioun gin. Wor de Mätt virun der Dir, huet de Pir e vun enne bis uewen iwverhielesch bekuckt a gefrot: «Wéi as et Mätt, gees De mat op den Lëck een drénken!?»

Ouni eng Min ze verzéien huet de Mätt geäntwert: «Nee, ech gin dach nër schaffen fir d'Wüirt räich ze maachen, ech weess och esou wouhi mat méngé Suen» an huet un deem weidergeschafft, wat e grad am Gaang wor.

Am Nomëtteg koum de Pir dann no Heem geschwenkt, an den Zodi gung un; éischtens well d'Mëttegiessen nët um Dësch stung, zwerens, well d'Kanner dobaussen op der Strooss gespilt hun amplaz ze léieren. Hu se awer dobannen an der Kiche geléiert, as et och Zodi gin, well gesond Kanner haten an der frëscher Loft ze spielen. A wéi wor d'Alice erëm gekleet? – wor dat e Rack fir sonndes? Sou as den Zodi weider gaang bis de Pir endlech, Fra a Kanner hu sech erblösen, am Bett louch.

Enges méindes, et wor e Feierdag, an de Pir hat et deen Dag virdru besonnesch uerg gedriwwen, konnt d'Alice nët anescht, an et sot zu séngem Pir: «Dat wéi gësch, Pir, dat maachen ech nët méi mat! – all sonndes dee selwechte Kaméidi? – huel Der eng Nues voll un Deem do iwver: dat nennen ech e Familjepapp! Du awer möss äis krank. Lich an d'Kanner fäerte schons wann et Sonndeg gët!»

«Mann a Familjepapp?! – datt ech nët laache, een deen emol keng fënné Frang fir en Humpen erbäi kritt! Mengs De dic géif och nët gäer een drénken, wann en e Su hätt? Kuck Der

dach deen Hännes do un! – deen Dabo as jo mol nēt sou kēng fir sech am Haus ze weisen, sou laang et hell as dobaussen!» De Pir huet sech selwer am Geescht vun enne bis uewen houfreg bekuckt, an drop gewaart, wat dat dommt l'ramensch dann elo nach ze soen hätt.

D'Alice huet all sāi Mutt zesumme gcholl, well hatt hat an denen zēng Joēr Besticdnis nach nēt dacks erēngemault: «Dem Stot kéimen déi Suen, déi s du bāi de Wiirt dréis och gutt! Eis Kanner géifen och alt emol heinandsdo léiwer eppes anescht iessen, wéi Gromperen, Zalot a Wainzoossiss, och wa kee Mēnsch dervu schwätzt! – Déi do iwer hun alt l'ritten, Träipen, Kotteletten a Brot! – oder mengs De dat géif een nēt bis heihinner richen?» d'fir den Alen, jo fir den Alen, ower nēt fir d'Kanner!» huet de Pir gejaipst, «kuck emol, wéi deem séng Kanner crausgesin!»

«Jo, kuck eemol, deem sāin Nicki as nach méi jonk wéi eise Robi, a schons grad sou grouss, an an der Schoul as en och besser!» D'Alice huet sech d'Hoēr aus dem Gesiicht geblosen, dat vun Aangscht an Oprengong rout ugelauf wor.

«Dat glāwen ech gār, d'Madam huet jo och keng Zāit fir mat en ze léieren! Huel Der e Bāispill un deēr Fra do iwer, déi huet véier Kanner a fēnt nach Zāit fir mat hire Kanner ze léieren – oder – hues De vlāicht nāischt an der Kopp?! – soll ech dat och nach – nieft ménger schwéierer Aarbecht op der Schmelz man, hee?!», huet de Pir gebirelt an e Gesiicht geschnidden, wéi wann en um Linn vu sénge Kräfte wār.

Māi Gott, huet d'Alice geduct, elo geet dat erēm un. Elo kēnt, datt ech de ganzen Dag mam Aasch bāim Uewe sätzen, op d'Pai waarden, a mer eng déck Panz zillen. Nach irt de Pir domat konnt ufānken, huet hatt gemault: «Lēch soen Dār nēmnen cent, wann dat Gesēffs sonndes sou weider geet, ech mech drēcke muss, an all Su drāimol ēmdréie muss, da gin ech an eng Fabrek schaffen, ob et Dir passt oder nēt.»

De Pir huet gelaacht: «Du a schaffen! An eng Fabrek! – datt ech nēt laachen – déi waarden och nach op Doch, dommt Bērschel!»

«Do kanns De roucg laachen, māi Männchen, – dat hei kéint schons mar ufānken, wann et

wéilt!» D'Alice huet de Pir deermoosse bekuckt, datt deem Dronkenellen ausgaang sin. «Du bleifs heihcem, Dabo – oder Du léiers mech kennen!», huet de Pir nach eng lescht Kéier gebaupst, ir en erēm am Schlofzēmmersch verschwonn as. Eréischt do huet e gemengt: A wat huet déi domm Geess dann hei ze meckeren, huet dat et nēt gutt hei bāi mār?

Wéi de Pir do dēnschtes vun der Schicht koum, wor kee Mēnsch doheem – kee Kand a keng Fra. De Pir krouch den Dadder. Kee Gefréiss stung um Dēsch, emol kee Bett wor gemach. Wéi en Hännes op der Genn as e vun engem Zēmmersch an dat anert gelauf, as erof an de Keller an erop op de Spāicher – ower, et wor keng Fra an och kee Kand néieren ze gesinn.

De Pir wār jo alt gār bei de Mātti an d'Angel gaang, fir ze froen, wéini d'Alice an d'Kanner d'Haus verlooss gehar hätten, an a wat fer Direktioun se gaange wāeren – awer déi Blamage! Sou huet de Pir e puer Rondelen Zoossiss geschnidden an déi mat engem Stéck Brout ertageholl. Awer, nāischt wollt em schmaachen. Séng éischt Roserei wor verflun, Suerge sin an d'Plaz koum. Wuer wor dat dommt Framensch nēmnen hin – mat de Kanner? A sénge Gewēssensbēss huet e sech gefrot, ob en dann tatsächlich sou e schlechte Mann a Papp wār? Lien dee sicht, dee fēnt och. De Pir huet fond!

Séier huet e sech gehucwen, huet sāi Paltong erwēscht an as an d'Duerf, wou eng Téléfonkabin wor. Hei huet hien all Mēnsch ugeruff, vun deem e gemengt hat e géing wēssen, wou d'Alice wār: awer kee Mēnsch woussst eppes.

Mam Kapp tēscht de Schēlleren as de Pir erēm heem. Kaum wor e bāi der Dir, huet en de Mātti gesinn am Gaart schaffen. Hat dien elo nēt spēttech eriwwer geluusst? Hat d'Angel nēt tēscht de Ridoën erausgekuckt? Wossten déi vlāicht eppes? De Pir huet de Kapp nach méi déif tēscht d'Schēllere gezun an as bal op de Knéien an d'Haus era gelauf.

No enger Nuet ouni Schlof, engem décke Kapp voller Suergen a Rei an engem Bauch voller Hunger, as de Pir deen anere Muergen op d'Schmelz gelauf, wou en déi éischte Kéier a séngem Liewen wéi klorose geschafft huet, well e wor, an dat wor och nei, zu der Iwwerzegong

komm, datt dee ganze Misär séng Schold war. Datt e misst versichen aus der Pos craus an e Betrib ze kommen, an deem méi verdéngt ging gin.

No der Schicht as e séier bai e Metzeler gelaf sech en hallefr Pond Gehacktes kafen: e puer Bouletten an e Stéck Brout, sou huet e geduct, wären och alt genuch fir e Mèrtgeissen.

Erféiert a verwonnert huet e registréiert, datt d'Viischtdir nèt zougespaart wor. Hat hien Efall dat de Muerge vergiess? Awer neen, wat koum dann do fir e Geroch aus dem Haus? Huerteg huet de Pir d'Dir opgerappt, as an d'Kichen, wou d'Alice bai der Kachmaschin stung ze kachen, sou, wéi wa kees eppes gewiescht wär. All séng gurt Virsätz vum Muergen sin dem Pir crém agefall. Stréll huet e sai Paltong, séng Kap a sai Kuushtesak un d'Mantelbriet gehaang, sech un den Dësch gesat a gemaufelt, ouni e Wuert ze soen.

Nom lessen huet en am Keller no engem Spuet gesicht an as craus an de Gaart. D'Alice huet em mat engem lüchre Gréngen am Gesiicht nogekuckt. Wéi de Pir laanscht de Mätti gung, huet en e kurze «Gudde Moien» téscht de Lëpsen crausgequëtscht, ouni de Mätti dobai ze bekucken. Hätt en dar gemeet, hätt e gesinn, datt de Mätti nèt eng Grimmel verwonnert wor.

Dee Sonndeg drop hung de Mätti a saïn Angel un der Fënster, fir ze kucken op de Pir dann elo och nach géng an d'Duerf trëppelen. Do hätten se awer laang waarde kënnen, well de Pir huet e Stull virun d'Haus bruet, duerno en Eemer voll Waasser an e Schwamm an huet, oh fräck, dem Alice d'Fënstere mat de Rumme gewäsch. Dat huet awer nèt laang ugehal. Véierzéng Deg méi spët as en rëm a saïn alen Trott zrëckgefall: oder och nèt! De Pir koum kees méi mat enger am Kessel heem, a geroost huet en och nèt méi. Och nèt, wéi en no e puer Méint eraus krut hat, datt d'Alice mat de Kanner deemols, déi Nuet, baim Mätt an dem Angel logéiert hat.

* * *

Sou sin d'Joëre vergaang. De Mätt gouf Viraarbechter am Stolzwerk, de Pir huet nach ëmmer an der Pos d'Schlaken ënnert d'Schwelle verstoppt. Déi Al an déi Jonk hu sech heiando gutt, dack manner gutt verdroën.

Enges Daags, de Pir an de Mätt hu schons em déi fënnel Joër nict enee gewunnt, gouf et en décken Durchernee beim Pir, well dem Alice séng Mamm, déi Wittfra wor, wor stéinterlech gestuerwen. Wéi dat sech esou an engem Fall gehéiert, woren de Mätti an d'Angel gaangs bereet, de Robi an d'Sylvie ze versuergen, fir datt de Pir an d'Alice, dat ecnzegt Kand wor, alles, fir en anstännegt Begriefnes, kéint an d'Rei maachen.

De Pir an d'Alice wore frou an zefridden, datt se konnten hir Kanner eriwwer bei de Mätt an d'Angel gin, déi eréischt vir kurzem hiirt Haus bausen a banne renovéiert haten.

Lit woren, zënter dem Begriefnes, kaum aacht Wochen hier, wéi dem Pir sai Jong, de Robi, dem Mätt sénge Kanner verzielt huet, elo hätten se Suen, a kréichen en Auto – nee keng Occasioun, o nec, e ganzen neien, direkt aus der Fabrek, soubal wéi de Papp de Fuerschäin härt! Nach dee selwechten Dag huet de Pir sech bai de Mätti geschlach an diem dat selwecht verzielt. Verwonnert huet de Pir An an Oueren opgerappt, wéi de Mätti gesot huet, hien hätt dat och wëlles, mä hie bräicht nèt op de Fuerschäin ze waarden, diem hätt hie schons vu senger Militärzäit hier.

«Wat fir eng Mark wëlls Du Däer da kafen?», huet de Pir gefrot, wéi en rëm e bëssche bai Otem wor.

«Oh», huet de Mätti gemengt, «ech hun un eppes Zerguttstertes geduct, dat nèt ze déier gët, – un e preisesche VW, dat géng et fir äis schons maachen!» De Pir huet eng Schnëss geschnidden, wéi wann en u sauerem Eeseg géng suckelen: «Nee, nec, sou eppes kënt mir nèt an d'Haus! Ech si méi un d'Frankräich orientéiert, ech denken éischer un e Citroën oder un eng Renault!»

De Mätti huet de Kapp hin an hier gerëselt: «Jo, e Renault oder en Citroën, dat wär schons eppes Besseres – ower fir mech a méng Famill ze déier! Fir déi Suen, déi s De do méi op den Dësch leë muss, kanns De schons e gutt Stéck fueren – an eng Wakanz zem Beispill!»

De Pir huet de Mätti bekuckt, wéi wann en e Geescht wär: «Lëng Wakanz, sou, sou, – a wouhi wëlls De da fueren, wann ee fröën

däerf?» De Pir huet dem Mätti ferm a gespaant an d'A gekuckt.

«O, nët wäit fir déi éischte Kéier. Méng Kanner an ech, mär wäre frou genuch, wann et dës Kéier fir en Tour duerch d'Éislek géng reechen!» «A wéi wëlls De dat da maachen, mat engem VW? – véier Kanner, zwee Grousser an d'Gepäck! Wëlls De déng Fra an déng Kanner plakeg dorëmmer lafe loossen?» De Pir huet e spëttescht iwwerléent Gesiicht geschnidden.

«Dat goet schons – dat as alles ausgerechent, maach Der em äis kee Kappzerbrieches! Sécher, mat engem Renault, oder engem Citroën wär alles vill méi simpel!» De Mätti huet fir sech gelaacht, ouni datt de Pir eppes gemierkt hätt.

De Pir huet de Kapp gerëselt a gemengt: «Ech mengen, mär fueren dët Joër eraf an d'Irankräch: dat géif de Kanner Spaass maachen – oder mungs De nët?» «Jo, sécher Pir, dat weess ech och – ower – wéi gesot, dët Joër sin, fir sou eng wäit Rees, keng Sue méi do. Mär fueren, wéi gesot, dët Joër duurch d'Éislek, campéieren, gi spadséieren, a wann eis Sue flete sin, da komme mer erëm!»

«A wéini kriss De Däin neien Auto dann elo?» huet de Pir gefrot. «Dat huet Zäit bis kuurz virun der Schoulwakanz!» «Jo», huet de Pir gemengt, «dat kann och bäi äis sou sin, – ech hoffen, datt ech bis dohi mäi Permis hun!» Domat huet e sech emgedréit an as iwwer dem Nodenken sénger Wunnecht zougetrëppelt. Énnerwee huet e sech ower gefrot: a vu wou soll deen déi Suen hierhun?

D'Méint si vergaang, iwwerdeem dem Pir an dem Mätti séng Kanner vum neien Auto gedreemt hun, de Pir de Code de la Route geléiert huet, an de Mätti, dien zënter sénger Militärzäit a kengem Auto méi gesiess hat, as mat engem Frënd, an diem séngem Auto, iwwer Land gefuer, fir sech erëm un de Verkéier, deen deemools, an de fofzeger Joëre laang nët esou déck wor, wéi haut, ze gewinnen.

Zwou Woche virun der Schoulwakanz wor et esou wäit. De Pir hat säi Schäi fir en Auto ze steieren an der Täsch, an as gaangs an d'Citroënsgrage gefuer, deen Auto, deen e schons viru Woche kaf a bezuelt hat, sichen.

Mäi Gott, wor dat eng Freed a Rippches, wéi de Pir mam himmelbloen Citroën virun d'Hausdir

koum. Nee, wat gouf dat Spill bewonnert. Och de Mätti koum erbäi, an de Pir huet deem Technik vun esou engem moderne Gefier ausernee geluecht. De Mätti, die schons mat nonzég Joër gutt fuere konnt, huet ëmmer nëmme «aha» an «as et wouer» geäntwert, an e Gesiicht geschnidden, wéi wann e vun Tuten a Blose keng blatzeg Anong hätt. A wat de Mätti méi gestaunt huet, wat de Pir ëmmer méi huerteg mat Wieder dorëmmer gehäit huet, déi nach haut a kengem Lexikon stin.

Den Dag drop koume bäim Mätti, per Camion, Zillen, Brieder a Zement un, mat denen de Mätti dann eng Garage fir den neien Auto gebaut huet. Et huet eng ganz Woch Fréischicht gedauert bis se fäerdeg wor. Da wor och de Mätti sou wäit: de neien Auto konnt kommen.

De Märt hätt jo elo zum Pir kënne soen: Pir fuer mat mir an d'Stad, mäin neien Auto sichen. Ower de Mätti huet näischt gefrot. Mat engem Frënd vun der Aarbecht as en an d'Stad gefuer, huet säi fonkelnoolsneie VW ewech geholl an as prësséiert no heem gefuer, fir datt den Auto sollr do sin, wann d'Kënnercher aus der Schoul kéimen.

Wéi de Mätti dun op der Plaz nieft dem Haus, um Wee fir an d'Garage stoë blouf, stung de Pir grad bäi der Fënster an huet eraus an d'Gewan gekuckt: Nee, dien niddertächtegen Hond, as et em duurch de Kapp gaang, wéi e gesinn hat, datt de Mätti mat engem VW-Bus ukoum. Nee, dat geckegt Hinkel huet sech e VW-BUS kaf, mat Plaz genuch fir séng Kanner, séng Fra an hien; an och nach fir en decken Aarbel voll Gepäck konnt e matschlefen. De Pir wor sou getoufr, datt en et nët fäerdeg bruecht huet, fir eraus bäi de Mätti ze goen, an deen säin neien Auto ze bewonneren.

Owens huet dann de Mätti e Bic an e Blat Papeier erbäi geholl, an huet, énnerstëtzt vum Angel, all déi Saachen notéiert, déi eng sechskäppeg Famill brauch, fir eng Woch laang iwwer Land ze fuere. Fréides, no der Schicht, an no de Schoulstonnen, sou datt dem Mätti säin celstre Bouf, den Nicki, op séng jong Gesëschter konnt oppassen, sin de Mätti a säin Angel all dat kaf gefuer, wat deen Dag virun notéiert gi wor. Samschdes owes gouf alles an den Auto gepakt, well et sollt jo sonndes muer-

gens lass goën. De Mätti huet d'Luuchte vum Auto nach eng Kéier probéiert, den Nicki as rondrëm den Auto gelaf, an huet dem Papp gesot, datt alles an der Rei wir. Och de Benzinstank wor gefëllt gin! Erëischt wéi alles an der Rei wor, as den Auto an d'Garage gefuer gin.

Sonndes muergens, kaum hat den Nicki d'An op, huet e séng Gesëschter aus dem Bett gehäit, gehollef bis och dat Kléngst gewäsch a gekämmt wor. Duerno huet e jidderengem déi Kleider dohi gereecht déi d'Mamm fir se, deen Dag virdrun zurecht geluegt hat. No an no koumen och hir Elteren aus der Kummer. Nom Kaffidränkten huet den Nicki an d'Josette der Mamm nach gehollef d'Spull maachen. Wéi alles propper wor, huet de Mätti den Auto aus der Garage geholl, huet registréiert, datt den Citroën vum Pir schons fort wor, an huet geduecht: elo as de Pir schons iwert d'Grenz am Frankräich. Den Nicki an d'Josette hun déi zwéi Klenger an d'Méit vum Sëtz, hannert den Eltere geholl, a fort gung et a Richtong Stad.

* * *

De Pir, säin Alice, de Robi an d'Sylvie, haten sech schons vir sechs Auer aus dem Haus geschlach. Séier gouf sech gewäsch an ugezun, huerteg gouf de Kaffi gedronk. Mat Vitesse gouf d'Gepäck an d'Mall an op den hënneschte Sëtz gehäit, sou datt d'Kanner nach knaps Plaz behoulen. Kaum wor d'Viischtdir vum Haus zougespaart, hat de Pir den Auto och schons um rullen. Nët ze lues gung et a Richtong Norden.

De Pir wor nach keng hallef Stonn ënnerwee, do huet de Robi schons gemault: «Wuer fuere mär dann egentlech hin? – heihin geet et dach nët an d'Frankräich, mär missten dach schons laang op der Grenz sin!» «Maul nët, Bouf, soss flits De direkt eraus!», huet de Pir no hanne gejaut. D'Sylvie huet e sauert Gesiicht geschnidden an der Mamm an d'Oueren gepëspert: «So dem Papp, e soll stoc bleiwen, ech muss pissen.» «Elo geet dat schon un!» huet de Pir sech geiergert, «ech hun dat jo gewosst, wéi ech mech entschloss hun, dët Joër nach nët sou wäit ze fueren!» Ëmmer nach huet e geknoutert, wéi en op eng Säit gefuer as, fir datt d'Sylvie könnt craus.

«Du géngs jo nawell gäer an d'Frankräich fueren, wann s De ee Wuert franséisch schwätze

kënns», huet de Robi weider gemault. Klack, as et gaang, do hat de Robi eng sëtzen.

Wéi d'Sylvie séng Blos erlichtert har, gung et gaangs weider; wouhin woussten d'Mamm an och d'Kanner nët.

No eppes zwanzeg Kilometer, o Schreck, blouf den Citroën matten op der Strooss, ouni datt een eppes gesot gehat hätt, stoen. «A wat huet déi Dreckskar dann elo!» huet de Pir gebirelt, «as dat do nach dran?! – en neien Auto, an e geet schons nët méi! – gesäis De, wat een an de Garagen ugeschmiert gët! Et as fir ze vrecken!» De Pir as eraus geklomm a wollt de Cappel op man. De Robi ower, deen elo op d'Amaturebriet gesinn huet, huet gaangs geruff: «Papp, looss dat do sin, well Du hues kee Benzin méi!»

De Pir as rout vu Roserci am Gesiicht ugelaft, as ower zrëck an den Auto an huet d'Benzinsauer bekuckt: «Jo, sécher, natürléch!» huet en dem Alice entgéint gejaut, «dat huet een dervun, wann een en Fefalt nieft sech sëtzen huet! – muss ech dann no allem selwer kucken?», an huet mat der Fauscht op d'Steierad geschlou.

«Iun ech de Führerschein oder Du?» huet d'Alice zrëck gefrot.

«E Führerschein, datt ech nët laachen! Een deen e Citroën fiirt, huet kee Führerschein, den huet héchstens e Fuerschäin oder ganz simpel e Permis, awer kees e Führerschein – oder waars Du fréier bäim BDM?»

«Blödheini, mings De well dät Papp decmools e Gielemännche wor, misst jidderen dat gewiescht sin! Kuck, dass De u Benzin kënns, oder hues De wëlles hei wunnen ze bleiwen?»

«Da maach Dech alt schons séier hei eraus, an op de Wee – oder mings De vläicht ech géif deen neien Auto hei eleng op der Strooss stoc loossen?» De Pir hat séng Iwwerleënhert erëm fond, erlichtert wor en och, well den Auto soss näischt hat wéi en eidelen Tank.

«Da meng alt, datt dat hei dräi Kilometer, bis déi nächst Tankstell leeft! Wien huet de Permis? Wien as hei Chauffeur – Du oder ech? Huel eng Kan a maach Dech ewech!»

«Eng Kan?», huet de Robi gefrot, «wann ech gutt mengen, hu mäer guer keng matbruecht!»

«Wat», huet de Pir sech erëm geiergert, «hat ech nët gesot, déi misst mat?»

«Nee, Papp, Du has gesot, bei engem nien Auto bräicht een déi nët!»

E fricme Mënsch hätt kënnec mengen, de Pir géif clo plätzen: «Ábee merci, elo fänken déi Kleng schons un ze léien! – Gutt – ech gin clo Benzin sichen, an da geet et direkt heemb!»

De Pir huet séng Zigaretten erwéscht an huet sech op de Wee an dat nächst Duerf gemaach. D’Alice an d’Kanner sin aus dem Auto geklomm, hun d’Campéngsstill aus der Mall geholl a sech an d’Sonn, déi sech ewell gewisen hat, gesat.

De Mätti wor mat sénger Famill schéi gemitterlech un d’Saucr gefuer a koum géint elef Auer zu Buurschent un. Déi Zäit, wou e mat séngem Jong, dem Nicki, d’Zelt opgeriicht huet, huet d’Angel sech em déi méi kleng Kanner gekëmmert. Wéi d’Zelt fäerdeg opgeriicht wor, as alles dat aus dem Auto geholl gin, wat deen Dag nach gebraucht gouf, an am Zelt placéiert. Duerno gouf de Gaskacher opgeriicht, an d’Angel huet ugefaang ze kachen. Dat alles as esou roueg crof gaang, datt d’Leit rondrëm sech gewonnert hun. Grad sou roueg gouf virum Zelt giess.

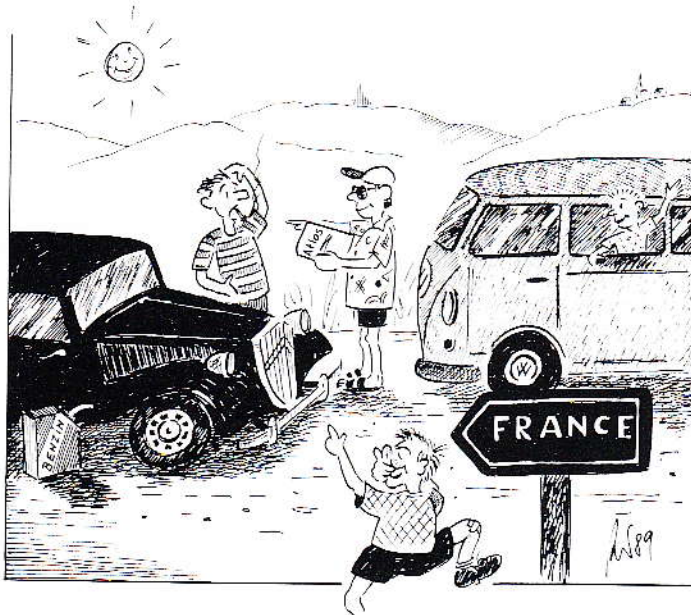
Nom Iessen huet de Papp sech nët geschummt, fir der Mamm ze hëllefen d’Spull ze maan, iert

en sech an eng Fotell geluegt huet, fir e Maufel ze schlofen.

Géint eng Auer am Nomëtte gung déi aner Säit vun der Campéngsplaz e grousst Gejäiz un, an de Mätti huet bai sech geduct: déi do Stëmm déi kenns De dach. Fléck huet en sech gehuewen a wollt gaangs Direktioun Stëmm. A wéi Rechr en hat: en huet dee Mann, deem déi Stëmm gehéiert hat nach ze gutt kannt. Um Talong huet e sech emgedréint, as bai säin Auto, huet e klengt rout Bichelchen eraus geholl, an as mat deem zréck an Direktioun Stëmm.

Wéi en nieft dem Pir stung, deen nach ëmmer mat sénger Famill geroost huet, well se d’Zeltstaangen doheem vergiess haten, huet en dem Pir dat Bichelchen ënnert d’Nues gehal, e frëndlech bekuckt an zou em gesot: «Hei Pir, ech hun den Atlas matbruecht, well ech jo gence wouss, dass De de Wee fir an d’Frankräich nët eleng géifs fannen!» Domat huet de Mätti dem Pir, deem säi Gesiicht ugelaft wor, wéi eng déckzeideg Tomat, an de Grapp gedréckt, iwverdeem d’Leit rondrëm gelaacht hun, wéi no engem gudde Witz. Nach iert de Pir de Mond nees opkrut, wor de Mätti erëm um Wee bai säin Zelt.

De Pir ower huet séng Fra an d’Kanner gedou de ganze Bagage zréck an den Auto geheien, an no enger Stonn wor en nees verschwonn.

Notizen

Mir gratuléieren dem Här Cornel Meder, Direkter vum Nationalen Archiv a Comitésmember vun der Actioun Lëtzebuergesch fir déi schéin Auszeechnung, déi en den 11. Dezember 1988 an engem feierlechen Akt vun der Gemeng a Stad Déifferdang iwwerrecht kritt huet: De Mérite Culturel 1988. De Cornel Meder as d'Séil vum Déifferdanger Kulturkrées a gët zënter Joren d'Zäitschréft «Galerie» craus.

D'Sankt Paulus-Dréckerei huet hiren Agenda fir 1989 op lëtzebuergesch a franséisch ausgeriicht. Sou hu mer d'Schouljor, d'Fester zu Lëtzebuerg mat lëtzebuergeschem Text, d'Méint mat denen ale lëtzebuergeschen Nimm, d'Wochendeg op franséisch a lëtzebuergesch.

Zu Diddeléng as eng nei Mass op lëtzebuergesch op Krëschtdag ëm clef Auer gehalt gin. Den Text as vum Alain Atten an d'Musek vum Pierre Nimax. Déi Mass as och op Sriefesdag opgefëiert gin, Mass, déi bestallt wor gin vun der Amical vun den Zwangsrekrutierten.

A sénger Ried op lëtzebuergesch fir Krëschtdag an Neijoodschdag 1988/89 huet de Groussherzog Jean e.a. gesot: «Loosse mer ni vergiessen, datt mir sécher all wëlle bleiwe wat mir sin, mee, datt dat, wat mir sin, nët eleng ons, mee och all denen ze verdanken as, déi mat ons am Land schaffen a liewen.»

Zu Heeschdref hat een op e Strooseschëld geschmiert «Ausländer raus». Dorop as eng Protestmanifestatioun dogéint organiséiert gin, wou de President vun der Ausländerkommissioun vun der Gemeng Stesel gesot huet: «Mir protestéieren am hellen Dag géint all Friemhaass oder Faschissem, nët wéi déi aner, déi an der Däischtert d'Schëld beschmiert hun.» Et

gouf en nei Schëld opgehaangen. De Buurgesmeeschter J.P. Klein vu Stesel an de Verrieder vun der ASTI Kollwelter woren do derbäi. An der Gemeng Stesel wunnen 30% Ausländer, Fransousen, Däitscher, am meeschte Portugisen. «Et as néideg, datt déi Leit friddlech zesumme lieve kënnen an datt all Zort an Zeeche vu Faschissem nët an enger Lëtzebuurger Gemeng gelidden duerf gin», sot den Här Lichtfous nach.

De Message vum Äerzbëschof Hengen beim éischten Diozesan-Sonndeg: Kierch an der Welt vun der Aarbecht, wor op lëtzebuergesch an hat als Motto: Zeie si vu Christus a séngem Evangelium.

D'Vinzenz von Paul-Kongregatioun hat dëst Jor als Thema: D'Portugisen ënnert eis. Doriwwer huet de Professor Belmiro Narino Figueira geschwat. No enger Afëierung iwwer d'Auswanderung vun de Portugisen zënter Jorhonnerten an an deer leschter Zäit op Lëtzebuerg, hält e fest, datt déi meescht ouni berufleche Qualifikatioun komm sin an zu ¼ aus den Distrikten Coimbra, Viseu, Vila Real, Braga, Porto, mee och vu Lissabon a Santarém kéimen. – No enger Ëmfro vun der Zeitung «Expresso» hun déi meescht nëmme 4 Jor Kannerschoul gemaacht. Lëtzebuerg as e Virzocksland gin, well do eng gutt Konjunktur as, a well déi alleréisch hei gutt virukomm sin. ... Den Awanderer géif sech, sou de Konferenzler, eng fest Situatioun wëlle schafen, an esou kéim et datt eng gutt Parti sech do géife niderloossen, wéi d'Geschicht et vun an aus dem 15. Jorhonnert géif beweisen. ... Um pastorale Plang wir ze soen, datt déi meescht Portugise katoulesch wiren, eng portugisesch Missioun géif Massen op portugisesch halen, Religionscoursé géif et gin an och Sproochcoursé, nieft engem Sozialdëngscht. – Den Direkter vun der Caritas huet

ervirgehuewen, datt déi domm Menongen nêr géife stëmme, wéi «si huelen äis eis Aarbechtsplazen ewech, si wiren och nêr schold un dem Manktem vu Wunnum an datt se och duurchwech propper a fäin sin. ... a wann ee géif mengen, se géifen sech isoléieren, da wir sech ze froen, ob dat nêr duurch cist Mësstraunen entstoc géif. ... An der Schoul géif et och no an no besser goen, d'Schwirgkeet wir do wou méi wéi een Drëttel vun der ganzer Zuel Friemer wiren. ... (Wort 9.1.89).

Loosse mer hei awer och soen, datt d'Actioun Lëtzebuergesch op dem sproochleche Gebitt bis clo säint gemaacht huet a Sproochcounren ugebueden huet. En Extra-Buch op portugiesesch as zënter engem Jor an der Aarbecht an dierfir fir dese Summer endlech fäerdig sin.

* * *

Zu Esch-Uelzecht as eng nei Verengong gegrënnt gin: «De Minettsdapp – Kultur am Süden», wou Verrieder vun de Kulturkommissiounen aus dem Süden dra sin. Präsident as de Cornel Meder, Sekretär Mars di Bartolomeo. An enger éischer Phas, sou de Präsident C. Meder, hun s'ewell iwwer den Theater nogefrot, wou Theatersäll, Theatertruppe wiren a wou Theater gespilt géif gin. An dene méi grouse Gemengen soll en «Animateur culturel» geschafé gin, deen als Koordinator figuréiere soll. – D'Theaterrubrik, déi mer zënter en etlech Jor bréngé kënt hinnen an hire Fuersungen wuel och alt ze gutt kommen.

* * *

Lin neie, klenge Frang as de 15. Dezember erauskomm, en huet op enger Säit «Lëtzebuerg» stoen. En as gemaacht fir datt een en nêr mat deem neie 50 Frangstéck soll verwiesselen an ersetzt eisen ale Frang. En as och méi bëlleg an der Fabrikarioun, e kascht 15 Su fir en ze maachen, an all Jor gin 10 Milliounen Stéck fabriquéiert. En huet 18 mm am Duerchmesser a weit 2,75 Gramm, den Entwurf as vun dem Julien a Nina Lefèvre. Mir hun deemno clo 1 Frang aus Stol, 5 Frang aus hellem Koffer, 20 Frang aus donklem Koffer an déi 50 Frang aus Néckel. Er as dee siwente Frang an der Geschicht vun Lëtzebuergchen Haartgeld. Deen éischen 1 Frang kouw 1924 eraus, deen de Pabeierfrang deemools ersat huet.

D'LSAP huet deen heien Opruff erausgin:

All es schwetzt vum **Europäesche Bannemaart 1992**, besonnesch d'Politiker. An dann as et och gutt, mol "déi aner Klack" ze héieren. **Dofir** machen **d'Sozialisten** en **Appell** an eis **Kabarets-Auteuren**, hir **Texter** mat deem **Thema** am **Kader** vun engem **Concours** eränzeschécken. **Eng Jury** (LSAP-Verrieder, Journalisten a Kabarettisten) **prämiiert** all déi **Texter**, déi fir e **Programm** vu **40 Minuten** a **Fro** kommen.

Dese Programm soll dann an de **Méint** **Abrëll** bis **Juni** am **Kader** vu **gréissere Wahlmanifestatiounen** **gespilt** gin, **vun engem interesséierten Ensemble**, deen **eventuell extra** heifir **och kann zesumme gesat** gin. (Och dofir kënnen **Intressente** sech **mellen**)

D'Texter **musse** bis den **20 Januar** **rageschéckt** sin, an dat un des **Adress**: **LSAP** **2, rue de la Boucherie, 1247 Lëtzebuerg.**

d'SOZIALISTEN

... *einfach besser!*

(L. Land 30.12.88)

Am Fréijor 1981 wor eng lëtzebuergesch Iwwersetzung vum «Vater unser» vun der liturgischer Diozesan-Kommissioun, mat denen anere Gebieder vum Rousekranz erauskouw. E ncien (vertouten) Text as clo do, an deem e puer Wieder géännert si gin. Sou as et haut: «däin Numm sief gehellegt» amplat «helleg sief däin Numm», an «wéi am Himmel sou op der Äerd» amplat «op der Äerd ewéi am Himmel».

Hei den ncien Text:

Eise Papp am Himmel,
däin Numm sief gehellegt,
däi Räich soll kommen,
däi Wëll soll geschéien,
wéi am Himmel sou op der Äerd.

Géf äis haut cist deeglecht Brout,
verzei äis eis Schold,
wéi mir och dene verzeien,
déi an eiser Schold sin;
féier äis nêr an d'Versuchung,
mä maach äis fräi vum Béisem.
(no: Warte Nr. 1/1510 – 12. 1. 1989)

* * *

De geeschtleche Professor Joseph Maertz as den 18. Dezember 1988, 81 Jor al, gestuerwen. E wor den 8. August 1907 zu Klierf gebueren. Geschichts- a Religionsprofessor huet en iwwer de Klëppelkrich geschriwwen a wor ee vun de 7 Grënner vun der Amicale «Di Cliärrwer». Eier sengem Uendenken.

(Noruff am Lux. Wort vum Prof. Leopold Hoffmann de 17. Januar 1989.)

* * *

Et gouf eng Radios-Emissioun, déi gehescht huet Léiert englesch am Londoner Radio. Dat selwecht kann ee vun eise UKW soen: léiert Lëtzebuergesch am UKW, awer mat ëmgedreiter Bedäitong. Wat do heiansdo erauskënnt as dacks esou «léierräich», datt een d'Hänn iwwer dem Kapp zesumme schloe kënn. – Sou krut de japanesche Premier de 7. 1. 89 vun eise Premier säi Bäileed *ausgeschwat*. Et freet ee sech fir wat eise Premier séngem Kolleg säi Bäileed ausgedréckt oder ausgesprach huet, wann eis Speakerin him per force säi Bäileed wëllt ausschwätzen. Ausschwätzen huet nun am Lëtzebuergesch dach jhust de konträre Sënn. Wann ech engem eppes ausschwätzen, da wëll ech nët hun, datt hien dat sollt maachen. Oder ech hätt gär, wann ee mech géif ausschwätze loossen.

De «burschikosen» Toun vun en etlech Speaker (z.B. 9. 11. 88, 12,40 h), een, dee sech nët besser auszudrécke wouss (oder as et auszuschwätzen?) wéi ze soen: d'Fluggesellschaft xyz, eng ganz seriös Boite...» as dach alles anescht ewéi seriös ze huelen. No eiser Opfaassung huet «Boite» dach en offällege Sënn oder ire mer eis do?

* * *

En neit Lëtzeburger Wuert, dat eis schéngt gutt fünd ze sin, as de «Krëschtmännchen» fir dee strapazéiert «Weihnachtsmann». Sou déi Wëlwerwëlzer an hirer Ukënnegung fir de Krëschtmaart (Lux. Wort 14. 12. 88).

En anert Wuert dat eis och gefall huet as dat Wuert «Ouerradio» fir dat englescht «walkman». Wat mengt dir dovun?

* * *

Et gët eis alt gesot mir géifen nët genuch Reklamman maache fir eis Publikatiounen. Dat mag

esou sin, well et wuess een, datt all Kréimer séng Wuer lueft, oder luewe soll, soss gët hien der nët lass. Et as och esou, datt nët bal eng Zeitung Notiz dervun hëlt, sief et «Eis Sprooch», sief et d'Extra-Serie oder e Buch, dat mer erausbréngen. Da wëlle mer emol op d'Tromm schloen a soen, wat d'lescht Jor erauskoum.

Do wiren emol déi dräi Nummere vun «Eis Sprooch».

Dann d'Nummer aus der Extra-Serie vum J.F. Gangler «*Kuerblumen um Lamperbiere gepléckt*», am Originaltext an an d'Sprooch a Schreifweis vun haut ëmgeschriwwen, mat Glossaren vum Tun Gonner.

Dann dat schéint a blot Léngent gebonne Buch vum René Kartheiser: «de Kapp an de Stärren», dat och nach ze kréien as.

Dat anert klengt Buch vum René Kartheiser: «*Rick*», dat als éischt Nummer vun der Extra-Serie erauskomm war, as nei gedréckt gin an déi zweet Oplag kann ee bei der A.L. fir 50 Frang bestellen.

Verschéckt as dann dat zweet Bichelchen aus der Extra-Serie: «*Ueter d'Jor*» vum Heng Rinnen. Den Heng Rinnen as dem Wonsch nokomm an huet nei Artikelen mat erageholl, Illustratiounen derbäi gemaacht, sou wäit et méiglech wor, an et kritt elo 128 Säiten. D'Membre kruten et gratis geschéckt. Präis 150 Frang.

Wat nach am Drock as, dat as eng Opstellung vu 6000 Wieder, déi d'Madame *Kroemmer* gemaacht huet a vun Lëtzebuergesch op d'franséisch geet. Et as eng Opstellung, déi si gemaacht huet no hirem Cours zu Arel fir Lëtzebuergesch ze léieren a stellt en Aart Vokabular duer vun deem, wat do geleiert gin as.

Well mer de Membren nun nët alles fir näischt gi kënnen, sou vill Sue sin dach nët do, kann een direkt bestellen, well et sin deer nët ganz vill gedréckt gin. Et kascht 100 Frang a wien den éischten as kritt och dat éischt.

Dat wir et wat de Moment, nieft dene gewéinleche Nummere vun «Eis Sprooch» an der Aarbecht as. Mir huelen un, datt mer am Jor 1989 nach eng Extranummer erausgi kënnen, dat awer nëmme méiglech as, wann dir är Cotisatioun esou pünktlech bezuelt ewéi dir dat bis elo gemaacht huet.

Denkt drun, mir sin am Jor 1989 an d'Cotisation as fällg. Spuert eis vill Aarbecht a vill Porto an iwwerweist d'Cotisation direkt, wann dir et bis elo nach nët gemacht huet.

Mir soen dene Membren häerzlech merci, déi bis elo iwwerweisen hun a vu sech aus méi geschéckt hun ewéi d'normal Cotisation. – Postscheck 6644 48 – Spuerkeess 1000/7250-4 – BIL 4 100/9748.

Déi Flugziedelen, och Pechbiller, déi dorëmmer an d'Bréifkëscht gestach gin, **sin nët vun der Actioun Lëtzebuergesch**. D'Actioun Lëtzebuergesch – Eis Sprooch verdaamt esou Aktiounen, déi nëmmen drop aus sin, fir Friemenhaass, Sträit an Näid ze stëften an dem Lëtzebuergesch nët ze gutt kommen. D'Actioun Lëtzebuergesch distanzéiert sech nach eng Kéier formell vun dene Manipulationen.

D'Lëtzebuenger Scouten hun hir Positioun géintiwwer der Pechbiller-Aktioun: Ech si stolz Lëtzebuenger ze sin, geholl. Si distanzéieren sech ganz däitlech dovun. Hei hir Schlusssätz vun hirem Schreiwes vum 29. 10. 1988:

Ganz däitlech distanzéieren d'Lëtzebuenger Scouten sech dowéinst vun der Pechbiller-Aktioun «Ech si stolz Lëtzebuenger ze sin» an och vun allen ähnlechen Aktiounen, déi hei zu Lëtzebuerg an där Richtung lancéiert gin.

D'Lëtzebuenger Scouten ënnerstëtzen d'Pechbiller-Aktioun vun der JOC «*Mir brauchen een deen aneren! On a besoin les uns des autres.*» an invitéieren hir Membren a Frënn sech un dëser Aktioun ze bedelegen. Ënnerschriwwen: Guy Weis, Commissaire général.

D'Actioun Lëtzebuergesch as nët frou driwwer, wann an der Revue (Nr. 48 vum 30. 11. 88) d'Redaktioun keen anere Kommentar fanne kann, wéi «Aber FELLE und Konsorten werden sich bestimmt freuen», well d'Menschenrechtscharta vum Robert Siuda an d'Lëtzebuergesch iwwersat gouf, déi fir d'éischt an «Eis Sprooch» an dono och am Courier de l'Éduca-

tion Nationale erschéngen as. – Muss ee sech da schummen, wann déi Charta op lëtzebuergesch iwwersat as gin? Et schéngt dës, no der Revue, soss härt d'Revue dach nët esou spëttesch kommentéiert.

Dem Roger Manderscheid säi Roman «Schacko Klak» gët verfilmt. De Pol Kieffer an de Frank Feidler hun den éischte Präis domat kritt beim Kongkur fir en Dréibuch, deen de Kulturminister fir d'150 Jorfeier ausgeschriwwen hat. Et woren 12 Dréibücher ageschéckt gin. – De Präis vu 15 Milliounen (!) as als «Startkapital» fir d'Dreie vum Film geduecht.

D'Première as fir den Dezember 1989 geplangt.

De Loschen Heng huet en Dréibuch nom «Veräter» vum Nik Hein geschriwwen, dat als Film de «falschen Hond» gedréit gët.

D'Mimmche waart

Eng Mimmche sëtzt um Graaf si waart,
scho Joëre kennt si hier.

Si sëtzt bis owends wéi am Gaart
wéi wann doheem si wir.

Si kennt all Sreen an och all Blumm
weess och wien drënner läit,
Si liest den Datum an den Numm
an denkt un d'Kannerzäit.

Zwee Kanner an e gudde Mann
huet si scho laang verluer
kee Mensch méi deen si tréischte kann
se huet sech dem Doud verschwuer.

Eng Lëftche bréngt schon hei an do
e wielecht Blietche mat
eis Mimmche kuckt ganz treisch him no
mä d'I.oft hëlt si nët mat.

Sou sëtzt se roueg bis an d'Nuecht
si dreemt a biet ganz fromm:
Et läit o Här an denger Muecht,
So dach, nun, Mimmche komm.

Vic. Robert

Rapport vun der Generalversammlung vun der Actioun Lëtzebuergesch

De 25. Februar 1989 war déi 19. Generalversammlung vun der Actioun Lëtzebuergesch. De Sall an der «Brasserie des Capucins» an der Beaumontsgaass, war bis op déi leschte Plaz gefëllt, wéi den Här Heng Rinnen, President vun der A.L., d'Leit begréisst huet. Eis Partéie ware vertrueden duerch d'Madame Erna Hennicot-Schoepges (CSV), den Här Carlo McIntz (DP) an den Här Al Schmitz (LSAP). Eis Frënn vun ARELERLAND A SPROOCH haten hire President, den Här Gaston Mathey, geschéckt.

Fir unzefänken huet de President alle Frënn a Mëmbere vun der A.L. merci gesot, datt si sech Zäit geholl hun fir an d'Generalversammlung ze kommen. Domat géifen si den Intréssé un eiser Sprooch an un der Aarbecht vum Comité beweisen. Hien huet gemengt, eng Generalversammlung wär eppes wéi eng Generalbeicht, wou de Comité dene Leit, déi si gewielt hun, muss Ausstreech gin iwwer dat, wat si am leschte Jor geleescht hun. Hätten si hir Saach gutt gemat, da wir et un der Versammlung fir de Comité «lasszesprechen». Sou wieren d'Spillregeln.

De President huet dann un d'Häre Michel Rob a Jos Majerus erënnert. Den Här Rob war réischt d'lescht Jor an de Comité komm, an am Oktober '88 war hie ganz stënterlech vun äis gaang.

Den Här Jos Majerus war zënter zwee Jor Caisse-Kontroller, an hien huet äis Enn Dezember '88 fir ëmmer verlooss. Zu hirer Eier, a fir all déi aner verstuerwe Mëmbere vun der A.L., vun dene mir näischt wëssen, huet de President d'Versammlung gebieden ee Moment opzestoen.

Den Här Rinnen huet dann déi gutt Zesummenaarbecht am Comité ënnerstrach. De Sekretären, dem Caissier an all dene Comitésmëmbere, déi hei bei der Aarbecht am Sekretariat oder op der Hierschtoire eng Hand upaken, sot

hien e grouse Merci. Et wir einfach President ze spillen, wann een esou eng gutt Equipe hannerun sech hätt, huet de President gemengt.

De President, deen zegläch och Redakter vun der Zäitschrëft EIS SPROOCH as, war och frou, datt d'lescht Jor dräi Nummeren eraus koumen. All dene Leit, déi ewell zënter Joren hir Artikelen an eiser Zäitschrëft publizéieren, sot hien e grouse Merci. Säu Wonsch wir et, wann een dës Zäitschrëft nach ausbaue kënn. Aus deer Ursach wir et och gutt, wa mir nach méi Mataarbechter fir eis Zeitung géife fannen. Vun de Leit wollt hie gär héieren, wéi d'Zäitschrëft hinne gefällt a wat si soss nach gär vun Artikelen dran hätten.

A kurze Wierder as de President dann op dee Mëssel agaang, deen der A.L. duerch d'FEIES an déi sougenannt «Bewegungen» entstanen as, a wou d'A.L. vill ze dacks an ze liicht mat dësen Organisatiounen verwiesselt gët.

«Ech wëll nët op dat modernt Lëtzebuergesch agoen, dat mir haut dorëmmer héieren», huet den Här Rinnen gemengt. «Wann et engem och nët gefällt, datt verschidde Wierder a Sätz esou dem Lëtzebuergesch entgéint sin, da wäerde mir wuel nët vill dergéint maache kënnen. Et 'lount' sech nët, hoescht et modern, fir et 'rentéiert' sech nët. Iwwegens as dat nët nëmme an eiser Sprooch esou; huet mol d'Fransousen, wéi si sech géint dat modernt franséisch wieren.»

«Et kann ee soen: et geet och op Lëtzebuergesch! Mir wëssen, datt mir ouni d'Héichsproochen nët auskommen, a mir brauchen se. Mä dernieft eist Lëtzebuergesch halen a respektéieren, dat solle mir och.» Mat dëse Wierder huet de President séng Ried ofgeschloss.

«Keng Politik mat eiser Sprooch maachen», sot de Vice-President vun der A.L., den Här Lex Roth a sénger Interventioun. Hien huet nach eng Kéier betount, datt d'A.L. fir alles antrëtt

wat Lëtzebuergesch as, awer apart fir eis Sprooch, grad wéi et an de Statute vum Veräin steet. Iien huet ganz däitlech ënnersrach, datt de Comité géint all Fanatismen as, an nët zouléisst, datt Politik mat eiser resp. iwwer eis Sprooch gemaach gët.

D'A.L. géif sech besonnesch aus der Ausländerpolitik eraus halen. Grad dowéinst wir jo d'FELLES an doraus déi aner zwou Bewegungen entstan. D'Grënnungsmëmber vun der FELLES ware jo Comitésmëmber vun der A.L., a well si nët mat hiren Iddien an der A.L. duerchkoumen, hun si en neie Veräin gegrënnt.

«D'A.L. schafft géint keen a géint näischt an och nët géint eng aner Sprooch», sou den Här Roth.

An engem gutt gefüllten Aktivitéitsrapport huet de Sekretär vun der A.L., den Här Lamy, opgezielt, wat alles am Jor 1988 am Comité geschafft gouf. De Veräin huet am Ablack ronn 2100 Mëmber. D'lescht Jor war de Comité 8 mol beieneen.

Publikatiounen: d'lescht Jor koumen dräi Nummere vun eiser Zeitschrëft EIS SPROOCH eraus (d'Nr. 22, 23 a 24). Dobäi kommen och nach zwou Extra-Nummere (d'Nr. 9 «de Kapp an de Stärren» vum René Kartheiser an d'Nr. 10 «Kuerblummen um Lampertsbiereg gepléckt» vum J.-F. Gangler/a vum Här Tun Gonner an déi nei Schreifweis gesat). Géint Enn des Jors koum d'Extra-Nummer 1 «De Rick» vum René Kartheiser erëm an enger 2. Oplo nei eraus.

Circulären: am Märcz an am November goung eng Circulär un all Mëmber vun der A.L. (d'Invitatioun fir d'Generalversammlung an eng Informatioun iwwer déi nei Gléckwonsch- resp. Neijooschkaarten).

Neijooschkaarten: des Kaarte ware vum Här Pierre Barthel gezechent. Et war ewell déi 15. Kéier, datt d'A.L. esou Kaarten eraus gouf. 12000 Kaarte goufe gedréckt an déi meescht goufen och verkaaft. Et ware Biller drop vun: – der Méchelskiirch um Fëschmaart an der Stad; – vun Déifferdang a – vu Rëmmereg.

Gléckwonschkaarten: des Kaarte ware vum Här Josy Linkels gemoolt gin. Et ware Biller vum Knuedler an der Stad a vun der Kiirch am

Stadgronn. Vun dese Kaarte goufen 2x1000 Stéck gedréckt; si sin och esou gutt wéi vergräff.

«Kommt mir léiere Lëtzebuergesch»: dést Buch, wat an allen Owescouren fir Ausländer gebraucht gët, gouf am leschte Jor méi ewéi 1000 mol verkaaft, sou datt erëm 2000 nei Bicher nöbestallt goufen. De Sekretär huet nach eng Kéier drun erënnert, datt am Ablack déi Lëtzebuergesch-Däitsch, Lëtzebuergesch-Portugiesch a Lëtzebuergesch-Englesch Iwwersetzungen vun diesem Buch nach an der Aarbecht sin.

Hierschtfoire 1988: grad wéi déi Jore virdrun, hat d'A.L. och 1988 erëm en Informatiounstand op der Hierschtfoire.

Er koumen och des Kéier erëm ganz vill Leit bei äis op de Stand fir sech iwwer eis Sprooch, eis Publikatiounen oder iwwer d'Owescouren fir Ausländer z'informéieren. Op der Foire konnte 45 nei Mëmber an d'A.L. opgeholl gin.

Versëlwert Plaquette vum DICKS-RODANGE-LENTZ: den 18. Mee 1988 huet de Comité dem Här Pir Kremer des Auszeechnung iwverreecht, dést als kleng Mercé fir séng grouss Verdéngschter fir eis Sprooch. Dést war déi 7. Kéier, datt d'A.L. des Auszeechnung iwverreecht huet.

Iwwerreechung vun enger bronze Plaquette vum DICKS-RODANGE-LENTZ un déi Leit, déi ewell zënter Joren Lëtzebuergesch-Couren fir Ausländer halen: de 24. November 1988 huet de Comité esou eng Plaquette un 23 Leit iwverreecht, dést als kleng Mercé vun der A.L. fir dese Leit hir vill Méi an Aarbecht am Dëngsch vun eiser Sprooch.

Presskonferenz: de 15. Juni 1988 hat de Comité d'Press invitéiert fir nach eng Kéier klor an offe Positioun ze huelen an allem wat an dene Wochen a Méint virdrun iwwer eis Sprooch an eis Identitéit gesot a publizéiert gin as. Hei goung et haaptsächlech drëm, fir sech klor an däitlech vun der FELLES an den aneren zwou Bewegungen ze distanzéieren. Fir des Presskonferenz huet de Comité och e Communiqué eraus gin, an deem en d'Positioun vun der A.L. an dese Froe klor ënnersträicht (Eis Sprooch Nr. 23 / Sait 1).

Concours fir Radios-Spiller op lëtzebuergesch: an der Zäit vun Oktober '87 bis Mee '88 hat d'A.L. dëse Concours ausgeschriwwen. No 1983 an 1985 war dëst ewell deen 3. Concours, deen d'A.L. organiséiert. Fir dëse Concours goufen zesummen 13 Radios-Spiller vun 9 verschiddenen Auteuren ageschéckt. Enn September '88 war de Jury eng leschte Keier beieneen fir d'Klassement vun dësem Concours opzestellen. De Jury huet keen éischte Präis vergin; en zweete Präis goung awer un den Här Jhemp Hoescheit mat séngem Radios-Spill «Dräi Nimm pro Schung». Donieft huet de Comité och nach dem Här Hoescheit séng zweet Aarbecht «Ganz hannen am Tirang» ofkaaft. De Jury huet soss kee Präis fir dëse Concours vergin. Am Jury waren: d'Joffer M. Hermes (fir d'A.L.) an d'Hären Jacques Steffen, John Rinnen, Pol Schumacher, Pierre Puth, Tun Gonner a Jos Groben. D'Häre Steffen a Lamy hun d'Aarbecht am Sekretariat gemat.

Concours an Zesummenaarbecht mat der Kannerzäitschrëft ZACK: d'Froen, op déi d'Kanner eng Äntwert gesicht hun, hun sech ëm den Dicks, M. Lentz, M. Reuland, A. Liesch an W. Goergen gedréit. Fir d'A.L. hun d'Joffer Hermes an den Här J. Welter mat un dësem Concours geschafft. D'A.L. huet 50 Kannerbicher a 5 bronze Plaquetten vum DICKS-RODANGE-LENTZ gestéift.

Brëfdréiesch Kalenner 1989: bei der Opstellung vum Kalendarium fir dëse Kalenner hat eise Caissier, den Här Faber, d'Fangere mat am Spill.

Käppchen fir den C.M. Spoo: Bei Geleënheet vum C.M. Spoo séngem 75. Doudesdag de 17. Mäerz, gët d'Post de 6. Mäerz '89 en extra Timber eraus. Op Ustouss vun engem treie Mëmbler vun der A.L., dem Här Ed. Tonnar vun Esch-Uelzecht, hat d'A.L. am November '87 dowéinst un de Postminister geschriwwen. D'A.L. war och der Meinung, dat de Spoo dës kleng Eier méi wéi verdéngt hätt, well et war jo de Spoo, deen 1896 fir d'éischte Keier eng Ried op lëtzebuergesch an eiser Chämber gehalen hat. E Faecsimilé vun dëser Ried steet an der Nr. 1 vun eiser Zäitschrëft EIS SPROUCH. Dës Nummer as nach ëmmer ze kréien (Präis: 30 Frang).

D'Aarbecht dobaussen um «Terrain»: de Sekretär huet gemengt, datt déi Aarbecht, déi vu jiddfer eenzelne Comitésmëmbler dobaussen um «Terrain» geleescht gët, wuel grad esou wichteg as, wéi d'Aarbecht am Comité selwer. Et sollen hei nëmmen déi sëllegen Texter, Bicher, Broschüren asw. opgezielt gin, déi d'Häre Rinnen a Roth nokucken an an déi richteg Schreifweis setzen. D'Joffer Hermes verbessert praktesch all Publikationen vun eise Guiden a Scouten.

Hei muss awer och dem Här Robert Siuda séng Iwwersetzung vun de Mënscherechter ernimmt gin. Donieft kommen dann déi Honnerte vun «Klenggeketen», déi den Här Siuda ewell zënter Joren am Tageblatt publizéiert. Zum Schluss sief dann awer och nach un dem Här Roth séng Iwwersetzungen vum «L'intin» a vum «Astréix» ernënnert. Dëst wir e gutt Beispill, sou den Här Lamy, wéi een op eng lëschreg a flott Manéier eis Sprooch léiere kënn, esougutt liesen wéi och schreien.

Zum Schluss vu séngem Rapport as den Här Lamy dann och nach op cenzel Brëf agaang, déi am Laf vum Jor un d'Ministèren, d'Gemeengeverwaltungen asw. geschriwwen goufen. Hien huet och gemengt er géif ze wäit féieren, fir hei all Klenggekeet opzezielen, déi d'Jor duerch am Comité erledegt gët.

A séngem **Caisse-Rapport** konnt de Caissier, den Här René Faber, mat groussen Zuelen opdëschen. D'Mëmblerkaarten hun der A.L. fir 1988 ronn 638.000 Frang erabruucht. Et goufe fir 240.000 Frang Zäitschrëften a Bicher verkaaft. Fir Neijooschkaarten a faarweg Gléckwonschkaarten koumen zesummen eng 200.000 Frang an d'Caisse. De Verkauf vum Buch «Kommt mir léiere Lëtzebuergesch», dat jo iwwer 1000× verkaaft gouf, huet aléng eng hallef Millioun erabruucht. Op deer aner Säit musst de Veräin awer och iwwer 250.000 Frang fir Porto un eis Post bezuelen; fir Dréckereikäschten goung ronn eng ganz Millioun drop.

Am Numm vun de Caisse-Kontrolleren huet den Hugues Folscheid dem Här Faber séng Aarbecht gelueft an hien huet gemengt «do as dee richteg Mann op deer richteger Plaz» Hien huet de Leit am Sall verséichert, datt, trotz deer viller Aarbecht, d'Bicher gutt an exakt gefouert sin. Aus deer Ursach huet hien d'Versammlung

dann och gefrot, fir dem Caissier säi Rapport unzechuelen an him Décharge ze gin, dat och geschütt as.

Den Här Folscheid a Kaell bleiwen Caisse-Kontroller. An d'Plaz vum Här Jos Majerus kënnt d'Madame Milly Thill.

Neiwiel fir de Comité: op der Austrëtts-lëscht waren dëst Jor d'Jofferen Hermes an Tockert an d'Hären Delaporte a Philippart. Et waren och zwou nei Kandidaturen agelaf: déi vum Här Paschouer Arthur-Joseph Reckinger an déi vum Här Tom Thies.

Aus beruffleche Grënn huet den Här Francis Delaporte awer op eng Plaz am Comité verzicht; hie wëllt der Actioun awer och an Zoukonft mat Rot an Dot zur Säit stoen. Domat as de Comité erëm komplett.

Am Comité vun der A.L. sin elo: d'Jofferen Hermes an Tockert, d'Häre Rinnen, Rorh, Siuda, Steffen, Faber, Meder, Reckinger, Thies, Philippart a Lamy.

Cotisatioun 1990: d'Versammlung as mat dem Vorschlag vum Comité averstan fir d'Corisatioun och 1990 bei 250 Frang ze loossen. D'Studente bezuelen 150 Frang; d'Veräiner an d'Gemenge bezuelen 350 Frang.

Fräi Diskussioun: no enger intressanter Diskussioun, wou Problemer wéi: Lëtzebuergesch am Radio an d'Verschämpeleierung vun eise Vollekslieder an de Reklammen, eis Sprooch an de Geschäfte an an der Kiireh, wat hält d'A.L. vun deier nei «Actioun Solidaritéit», huet de President géint 16,45 Auer d'Generalversammlung opgehuewen.

M. Lamy

Gebiet vun enger Fra

Här ech kann nët méi erdroen
 déi Wéischtheet vun méngem Mann,
 eréischt gësch huet e mech geschloen
 datt ech nët méi stoe kann.
 Looss zu Enn gon all méng Leden,
 z'raiss dat schrecklecht Band,
 huel bei dech cent vun eis beden –
 ech plënneren dann op d'Land.

Vic. Robert

D'Owessonn

De Wand an de Reen
 haten aus dem Dag
 eng däischer Hiel gemaach ...

Mee well sech d'Sonn
 – géint der Owend –
 fir e klengen Ament gewisen huet,
 konnte mir e bloen Himmel
 mat an eis Drem cran huelen.

René Kartheiser

Elo jhust erauskomm:

René Kartheiser:

20 Joër duerno 1968 - 1988

Eggeverlag, 1988. 164 Säiten; Lengent gebonnen

Präis 780 Frang.

Postscheck René Kartheiser 22459-52, Kontern

Nei Bicher

En neien Dixonär*. – Et war den Arno Schmidt, dee bekannnen däitsche Schrëftsteller, deen de Begrëff «Unsterblichkeit für Amatore» an d'Welt gesat huet. Gemengt waren domat Leit, déi sech net ze schued wären – wa se souwiso keng professionell Onstierflecher kënnen oder willte gin – fir hir Zäit, hir Gedold an hir Gewëssenhaftegkeet an den Dingscht vun de Wëssenschaften an allen anere Leit ginge stellen an denen déi Noschlowierker ginge zur Verfügung stellen, déi dringend gebraucht ginge gin.

Déi Zort vun «Onstierflechkeet» kann den Henri Rinnen fir sech an Usproch huelen!

Scho virun enger Rei vu Joren huet hien – zesumme mam Will Reuland – e franséisch-lëtzebuergeschen Dixonär presentéiert, dee vill gebraucht gin as. Llo bréngt hien e ganz net Wierk – ganz eleng – eraus, dat kräfteg iwwerschafft an erweidert as – e Wierk, dat jiddferee vun eis Lëtzebuurger gutt gebrauchte kann.

Ech hun natierlech net gezielt, wivill franséisch Wiederer an deem neie Buch dra sin, an den Auteur seet eis et a séngem Virwuert och net – ma et as eng impressionant Zuel, an et kann een esouguer d'Impressioun hun oder der Meinung sin, dat et der zevill sin. Mä, dat as ganz sécher eng Fro, déi een eréischt richtigeschätze kann, wann ee weess, fir ween dat net Buch eigentlech geduecht as.

Den Henri Rinnen – dat huelen ech jiddenfalls un – wollt eng méiglechst komplett Bestandsopnam virleën. Hie wollt en Dixonär erausgin, an deem een, wann ee vun egal wat fir engem franséische Wuert fortgeet, dat entspreichend lëtzebuergesch Wuert ging fannen. Hie wollt also en Dixonär maachen, dee fir all Zorte vu Lëtzebuurger gutt wier – souwuel fir Intellektueller, Technokraten, Politiker, Riedner, as ewéi fir ganz einfach Duerchschnëttsbiirger, denen dat lëtzebuergesch Wuert net afällt, oder

fir neigebake Lëtzebuurger, denen hir Mammesprooch dat Franséisch oder soss eng francoophon Sprooch as.

Esou e Kompendium huet eng Kéier misse kommen – well eise gudden Lëtzebuurger Dixonär (a fënnef Bänn) jo ganz aner Zwecker huet – nämlech dat Lëtzebuergesch als Sproochbestand aus z'inventoriéieren an z'erklären.

Sin dann elo – wann ee weess, fir ween den Dixonär gemaach gouf – zevill Wiederer dran erfaasst? Jo a neen! Dat heescht:

Den Amator Henri Rinnen huet eng ganz pragmatesch Aarbechtsmethod gewielt – hien hut sech e gudden franséischen Dixonär virgeknäppt an huet gläich séng Wuertzedelen ugeluegt. En huet also keng (oder kaum eng) Reflexioun iwwer d'Fro verluer, ob dee Wuertbestand, deen e verschaffe sollt, allen Uspréich ging gerecht gin.

Do misst ee soën, dass dem Auteur séng Referenzwierker eng Grëtz vereelt sin an dass deen Dixonären, déi méi rezent sin an och der franséischer Sproochentwécklung an de leschte Jorzingte Rechnung droën, net crugezun huet – an esou kennt et, dass een am Henri Rinnen séngem neien Dixonär elo eng Rei franséisch Wiederer fënt, déi ganz einfach «archaësch» sin, dass awer vill Neies, dass een haut dagdeeglech liest, net fanne kann – also dofir och net dat entspreichend Wuert fanne kann.

Wa mer scho beim Knoutere sin, da nach kuerz di Reflexiounen hei: Den Henri Rinnen kann net aus sénger Haut, an dat mierkt een och, wann een duerch säin Dixonär bliedert. Zum Beispill gi Wiederer aus dem Bërräich Fauna a Flora (wou hee Spezialist as) an alle Variante bruecht, ma Wiederer, déi mat Erotik ze din hun, figuréieren esou knapp ewéi nëmme méiglech – grad ewéi wann de Lëtzebuurger do keng Phantasie hätt. Et schéngt mer ower, wi wann net all Iwwersetzung ganz richtig wier – dem franséi-

sche Wuert «libertaire», z.B. entsprécht dach op kee Fall dat Lëtzebuurger Wuert «Anarchist» – do wiere Formelen ewéi «Unhänger vun enger absoluter onbegrenzter Fräiheet» resp. «Mënsch, deen derfir antrëtt, datt d'Moralvirstellungen an doriwwer craus d'Liewesregelen nët definitiv fixéiert däerfe gin» ... – en «Anarchist» as jo éischer cen, deen di bestehend Virstellungen a Regelen vu vir eran (aktiv oder passiv) bekämpft ... Mä, dat si Klenggekoten! An enger nächster Editioun, bei deer e puer Leit mat Wëssen a gesondem Mënscheverstand den Henri Rinnen berode sollten, dierfen all Manko an all Feler behuewe gin ...

E Wuert nach driwwer, ob all Besoin lexikalescher Aart elo gedeckt as – mat groussem fënnelbännegem historesche Lexikon an eebännegem franséisch-lëtzebuergesch esou, wéi er haut besteet, geschwat a geschriwwen gët, also vum «luxembourgeois fondamental» vu 1988/89 – mat Analysen iwwer d'Liewegkeet vun dësen a dene Wieder oder Wuertgruppen, iwwer Neologismen (gudder a schlechter Aart) an iwwer Mutatiounsgesetzer (déi keen ophale kann oder ophale wëlle soll ...). Esou e Wierk ka keen Eenzelne maachen – dat muss eng Equipe mat wëssenschaftleche Methoden a Méttelen ugoen. Di sproochwëssenschaftlech Sektoun vun eisem «Institut Grand-Ducal» huert esou oppes wëlles – hoffe mer, dass se de richtegen Dréi kritt ...

Cornel Meder

* Henri Rinnen: Dictionnaire Français-Luxembourgeois. Imprimerie St-Paul S.A., Luxembourg 1988. XLVIII – 1170 Säiten. 1.650 Frang.

D'Geschicht vu Lëtzebuerg a Bandes Des-sinées. – Editioun Jean Probst, L-1840 Lëtzebuerg. Tome I. 445 Frang, hoescht den éischte Band vun enger Geschicht vu Lëtzebuerg a Biller. Op 61 Säiten am Format 30×21 gët eis Geschicht vu 54 viru Christus bis 1443, wéi d'Burgunner koumen, a faarwege Biller duergestallt an textlech duerbruecht. D'Zeechnonge si vum Marc Angel, d'historescht Material vum Paul Margue, déi lëtzebuergesch Versioun vum Alain Atten (et gët och eng mat franséischem Text).

D'Editioun as an Zesummenaarbecht mat «Rosport» (Waasser) realiséiert gin, gedréckt an der St. Paulus-Dréckeri, Lëtzebuerg, 1988. Déi cenzel Kapitele sin: Indutiomar, d'Réimer man sech Meeschter hei – Willibrord, d'Géigend gët krëschtlech – Sigfrid, dat éischt Haus Lëtzebuerg mécht sai Wee – Ermesinde, d'Grofschaft Lëtzebuerg geet ënner a fänkt frësch un – Hari de Siwenten, alles fir eng Käserkroun – Jhang de Blannen, Ritter bis an den Doud – Philipp de Gudden, d'Burgunner huelen d'Land. – Eng Kaart weist Lëtzebuerg am Europa vum spéide Mëttelalter rëschent Musel a Meuse; Repères chronologiques (op franséisch) schléissen dat intressant Buch of, dat wuel hëllef kann eis Geschicht kennen ze léieren. – Geplangt sin nach Band 2 an 3 vun der Geschicht vu Lëtzebuerg an d'Geschicht vun der Stad Lëtzebuerg. Da vun aneren Auteuren: D'Geschicht vun der Kierch zu Lëtzebuerg, alles mat Biller an Text.

hr

De Superjhep géint de Bommeleër vum Lucien Czuga (Text) a Roger Leiner (Zeechnungen) as en anert Billerbuch (Comic strips), dat mat 46 Säiten an der Editioun Revue eraus komm as. Wie Spaass mat esou Geschichten huet fënt hei, wat e brauch.

hr

Lëtzebuurger Komponisten – 125 Joër Lëtzebuurger Stadmusik. Jubiläumsschrëft vun der Lëtzebuurger Stadmusik. 1988. 423 Säiten am Format 30×24. Haarde plastifizierten Aband. 1600 Frang.

Mat dësem monumentale Buch huet d'Harmonie Municipale de Luxembourg e Wierk geschaf an erausgin, dat an der Geschicht an op dësem Gebitt vun der Musik hei am Land bis elo nët do as. Wann een nëmmen opzielt wat dran as gesäit een eréischt dee grouss Wäert vun deem Buch:

74 Lëtzebuurger Komponiste stellt de Léon Blasen hei vir mat allem, wat ee vun hinne wësse soll: Biographie a Kompositiounen mat 145 Fotoen a 77 Dokumenter. De Léon Blasen huert domat eng chronologesch Opstellung vun de

Museksleit hei am Land gemat fir déi hie vun 1936 u gesammelt huet an déi fir d'éischt am Télécran 1984 publizéiert gouf. Et kann ee soen, datt hie mat dene Portrië vun de Musécker a Komponisten eppes Femoleges geschafen huet, wéi et bis dohin nach nët gebueden as gin. Et muss een déi Aier bewonneren, déi de Léon Blasen hat fir dat zesummenzedroen, dat, wéi gesot, bis elo eemoleg as. Nach emol kuurz an Ziffere gesot: 74 Lëtzebuenger Komponisten op 170 Säiten, 145 Fotoen, 77 Dokumenter, an op Lëtzebuergesch geschriwwen.

An engem (franséischen) Artikel «La musique au Luxembourg» gët de Guy *Jourdain* en Iwwerbléck iwwer d'Musekliewen a Lëtzebuerg vun Ufank u bis hautdésdaags.

D'Kapitel Blosmusécken zu Lëtzebuerg am Jor 1988 (155 Harmonien a Fanfaren, dovu 60 mat hirer egener Chronik a 50 Fotoen) gin engem wirklechen Ausstreich op deem Gebitt vum Musekliewen aus dem ganze Land.

D'Chronik vun der Stadmusék Lëtzebuerg vum Norbert *Vitinger* an Eugène *Mackel* (gehollt hun dobäi nach Sonja *Schmit* an de Musekschef Guy *Urban*) no Festbroschüren a Protokollregeschtere mat den Tätigkeetsberichter gët e komplett Bild vun der Stater Musék an hirem 125järeege Liewen.

Et kann een dat monumentaalt, illustréiert Wierk nëmme luewen, dat gutt presentéiert a bal ganz op lëtzebuergesch (97%) geschriwwen as an der offizieller Schreifweis, vum Lex Roth nogekuckt, e Bewäis, datt et och op lëtzebuergesch méiglech as munches schréfflech ze soen, wat bis dohi vu gewässer Säit bezweiwelt gouf.

E schéint, e wäertvollt Buch, dat all Musekfrënd sech uschafé misst, wann et bis elo nach nët geschitt as, et deet him douds'écher nët leed, zemol de Präis wirklech fir dat Wierk niddereg as.

hr

De Comité vun der Actioun Lëtzebuergesch

Präsident: Heng Rinnen, 32, Beschstrooss, L-1554 Lëtzebuerg, Tél: 48 61 37 (privat), 47 23 12 (Natura);
 Vize-Präsident: Lex Roth, 32, Charles Quint Strooss, L-2380 Lëtzebuerg, Tél: 47 82 41 (Büro); Caissier: René Faber, 14, Barriärstrooss, L-1215 Lëtzebuerg, Tél: 44 15 96 (privat), 47 04 01 (Büro); Sekretär: Marcel Lamy, 18, Kellerei-Strooss, L-6718 Gréiwemaacher, Tél: 75 83 89 (privat), 47 96 611 (Büro); Sekretär-adj: Émile Steffen, 47, Riedgenerstrooss, L-2432 Lëtzebuerg, Tél: 48 64 68; Membere: Monique Hermes, 19-21, Webergaass, L-6792 Gréiwemaacher, Tél: 75 80 94; Corné Meder, 69, Prénzebiërg, L-4650 Nidderkuer, Tél: 58 70 45; Robert L. Philippart, 92, Bd. de la Pétrusse, L-2520 Lëtzebuerg, Tél: 48 62 16; Arthur Rockinger, 21, Bd. Jules Salentiny, L-2511 Lëtzebuerg, Tél: 43 84 53; Robert Siuda, 14, Bd. Hubert Clement, L-1064 Fisch-Uelzecht, Tél: 55 12 87; Tom Thies, 12, Baachstrooss, L-3540 Hencheréng, Tél: 51 65 24; Maisy Tockert, 45, Cyprien Merjai-Strooss, L-2145 Lëtzebuerg, Tél: 43 12 72; Redaktioun: H. Rinnen, Postkescht 98, L-2010 Lëtzebuerg; Redaktiouns-Kommissioun: H. Rinnen, R. Siuda, M. Lamy, Monique Hermes

Actioun Lëtzebuergesch, Postkescht 98, L-2010 Lëtzebuerg, Tél: 47 06 12
 (Antwertapparat!)
 Brodewee 21, (rue Large), L-1917 Lëtzebuerg
 Cotisatioun: 250 Franc
 Postscheck 6644 48 – Kont Spuerkeess (C.E.E.), Lëtzebuerg 1000/7250/4 –
 Kont Interbank (B.I.L.) 4-100/9748

Verlag: AL, 21, Brodewee, L-1917 Lëtzebuerg

Drock: Kremer-Muller & Cie, L-3895 Féiz, Tél: 55 79 79

Wat huet d'A.L. bis elo erausgin?

Mir kënnen nach offrëieren:

d'Zäitschrëft «Eis Sprooch»

No 1-1972*	30 F	No 14-1982	70 F
No 2-1973	vergraff	No 15-1983	70 F
No 3-1973	vergraff	No 16-1984	70 F
No 4-1973	vergraff	No 17-1985	70 F
No 5-1974	vergraff	No 18-1986	70 F
No 6-1975	vergraff	No 19-1986	70 F
No 7-1976	vergraff	No 20-1987	vergraff
No 8-1977	70 F	No 21-1987	120 F
No 9-1978	70 F	No 22-1988	120 F
No 10-1979	70 F	No 23-1988	120 F
No 11-1980	70 F	No 24-1988	120 F
No 12-1981	70 F		
No 13-1981	70 F		

*) Facsimilé, Ried vum C.M. Spoo 1896

d'Extra-Scric

No 1 De Rick , 2. Oplo am Drock vum René Kartheiser	50 F
No 2 «Ueter d'Jors» , 2. kompletéiert Oplo vum Heng Rinnen	150 F
No 3 Stuelen (Modeller) fir all festlech an aner Gelegenheiten, eis Uertschaftsnimm, Menuën, d'Schreifweis asw.	90 F
No 4 «Grouss Vakanz» Theaterstéck vum Pol Greisch	80 F
No 5 «Vu Wëllef, Afen, Quetschen a Kanner» Concours 1984	300 F
No 6 «Dem Präenz Muttwëll séng Rees an d'Mäercheland» e Mäerchespill vum Edith Roeder, mat der Musek vum Louis Beicht, an d'Letzbuergesch iwwersat vum Robert Siuda, Illustratioun vum Pe'l Schlechter	300 F
No 7 «Kuurzgeschichten» Concours 1986	90 F
No 8 Klenggeketen vum Robert Siuda	90 F
No 9 De Kapp an de Stären vum René Kartheiser, gebonnen	465 F +35 F Porto
No 10 Kuerblummen um Lamperbiere gepléckt vum J.F. Gangler (1788-1856) mat der Schreifweis vum haut vum Tun Gonner	90 F

«d'Léierchen» (dem Léiweckerche säi Lidd)

M. Rodange
Facsimilé an Transcriptioun (1973) 250 F

d'Buch fir Lëtzebuergesch-Couren:

«Kommt mir léiere Lëtzebuergesch» 500 F
déi 3 Cassetten déi zu deemem Buch gehéieren 945 F
(et kann een d'Buch oder d'Cassetten och eleng kafen).

Deer Buch as fir de Moment nach nëmmen op franséisch ze kréien.

d'Spéngel vum der A.L. 50 F

d'bronze **Plaquette** vum Dicks-Rodange-Lentz 1.250 F

Eis Gléckwonsch- an Neijooschkaarten

d'Neijooschkaarte mat Text 1983

1014 Greinskapell
1034 Huelmes 1044 d'Schibsbreg

d'Neijooschkaarte mat Text 1984

1114 Dummeldéng 1144 Siwebueren
1134 Sennéng

d'Neijooschkaarte mat Text 1985

1214 Réimech 1224 Mensbech
1234 Iechternach 1244 Clausen

d'Kaarte mat an ouni Text 1986

1334 Zolwerknapp 1344 Schleifmillen

1987/88: Zeechnunge vum Jos. Besch, ouni Text

1414 Bredewee mam Tur vun der Méchelskierch

1424 Dummeldéng «an der Rumm»

1434 Veianen (Schlass)

1444 Hesper (Schlass)

1988/89: Zeechnunge vum Pierre Barthel, mat an ouni Text

1514 Méchelskierch um Fëschmaart

1524 Branebuerg, Duurfpartie mat Buerg

1534 Déifferdang, de Wäschbur

1544 Rëmmereg, en ale Bauerenhaff

de Präis vum dese Kaarten as 15 F d'Stéck

bei 100 Kaarte kritt ee se fir 11 F d'Stéck

Porto fir d'Kaarten:

1 Serie (4 Kaarten) 18 F

3 Serien (12 Kaarten) 30 F

doriwwer 40 F

Gléckwonschkaarten (ouni Text)

faarweg Fotoe vum Tableau-e vun der Joffer

Lily Unden fir all Gelegenheiten

112 an 122 2 Kaarten 1986 an 2 Kaarten 1987

212 an 222 (Blummen) 30 F d'Stéck

faarweg Fotoe vum Tableau-e vum Josy Linkels

312 an 322, 2 Kaarten 1988-89 30 F d'Stéck

(Kierch am Gronn, Maart um Knuedler)

Gléckwonschkaarte fir Houchzäit oder Gebuurt

Zeechnunge vum O. Nalezinek

4 verschide Kaarten 15 F d'Stéck

D'Präisser déi mir ugin, si fir d'Mémbran.

Schoulen, Gemengen, Veräiner oder Membren, déi am Grouse kafen, kënnen Rabatt kréien.

Bestelle kann een duurch Iwwerweisungen op ee vun eise **Konten:** Postscheck 6644-48

Spuerkeess 1000/7250-4 – BIL 4-100/9748

Schreift w.e.g.l. op äre Virement/Versément genoe wat dir wëllt an och d'komplet Adress.

All Informatiounen kënnen dir um Telefon 470612

(Äntwertapparat) kréien. Wa keen am Büro as,

da sot w.e.g.l. är Téléfonsnummer, mir ruffen Iech

dann erëm.

Bestelle kënn dir och schreiftlech un eis Adress:

Actioun Lëtzebuergesch

Postkëscht 98, L-2010 Lëtzebuerg.

Et kann een natierlech och séng Bestellung an eise

Büro op Nummer 21 am Bredewee an der Stad

ewecheulen.

Am beschte freet een dofir e Rendez-vous.

D'Präisser, déi hei ugi sin, si Membrespräisser.

nët ze kléng fir
grouss drécksaachen
nët ze grouss fir
kléng aarbechten

imprimerie **kremer-muller**&cie

foetz · zone industrielle · rue des artisans · téléphone 557979